ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ΄- ΣΥΝΟΔΟΣ Γ΄

Ε Κ Θ Ε Σ Η

ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΗΤΑ Μ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ

ΑΘΗΝΑ 2026

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Γ΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΗΤΑ Μ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ
ΑΘΗΝΑ 2026

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Γ΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Περιεχόμενα

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, κυρίας ΜΑΡΙΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ 1

II. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ 3

III. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΚΛΗΘΕΝΤΕΣ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ 5

IV. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ 9

1η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 11

«Εκπαίδευση και κοινωνική συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία»

Εισηγητές: *Βασιλειάδης Βασίλειος (Λάκης), Λυτρίβη Ιωάννα, Σταμάτης Γεώργιος, Χατζηιωαννίδου Μαρία-Νεφέλη, Παππάς Πέτρος, Κεφαλά Γεωργία (Τζώρτζια), Μέλη της Επιτροπής*

2η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 35

«Εξειδικευμένες ανάγκες και υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία»

Εισηγητές: *Λυτρίβη Ιωάννα, Σταμάτης Γεώργιος, Παππάς Πέτρος, Ακρίτα Έλενα, Ρούντας Γεώργιος, Μέλη της Επιτροπής*

V. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ 49

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, κυρίας ΜΑΡΙΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η ολοκλήρωση της Γ΄ Συνόδου της Κ΄ Κοινοβουλευτικής Περιόδου αποτελεί μια ευκαιρία αποτίμησης του έργου της Υποεπιτροπής για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Βουλής των Ελλήνων. Ενός έργου με σαφή προσανατολισμό: την προάσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, την άρση των εμποδίων και των αποκλεισμών και τη διασφάλιση της πλήρους, ισότιμης και αξιοπρεπούς συμμετοχής τους σε κάθε τομέα της κοινωνικής ζωής.

Κατά τη Γ΄ Σύνοδο, το έργο της Υποεπιτροπής αναπτύχθηκε σε πέντε (5) συνεδριάσεις, οργανωμένες γύρω από δύο βασικές θεματικές ενότητες:

1. «Εκπαίδευση και κοινωνική συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία»
2. «Εξειδικευμένες ανάγκες και υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία».

Στο πλαίσιο των θεματικών αυτών εξετάστηκαν οι στρατηγικές παρεμβάσεις για την εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία, ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση του πλαισίου λειτουργίας των εκπαιδευτικών και υποστηρικτικών δομών και θεσμών ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης, η προσβασιμότητα και η συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία στον σύγχρονο πολιτισμό, ο βαρύς αυτισμός στην Ελλάδα, οι ανάγκες και οι προτάσεις που συνδέονται με αυτόν, καθώς και τα ζητήματα που αφορούν στα άτομα με τυφλοκώφωση.

Μέσα από τις συνεδριάσεις αυτές αναδείχθηκαν διαφορετικές όψεις μιας σύνθετης πραγματικότητας, με τη συμμετοχή θεσμικών και κοινωνικών φορέων, ειδικών και εκπροσώπων των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους. Η Υποεπιτροπή αποτέλεσε χώρο ουσιαστικού κοινοβουλευτικού διαλόγου, καταγραφής των πραγματικών αναγκών και επεξεργασίας προτάσεων, με σταθερή επιδίωξη η θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων να αποκτά πραγματικό αντίκρισμα στην καθημερινή ζωή.

Ως Πρόεδρος της Υποεπιτροπής για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία, από κοινού με τα μέλη της, εργαζόμαστε με συνέπεια, ώστε τα ζητήματα των ατόμων με αναπηρία να βρίσκονται σταθερά και ουσιαστικά στον κοινοβουλευτικό διάλογο, δίνοντας πρωτίστως χώρο στη δική τους φωνή και στις πραγματικές ανάγκες τους. Στόχος μας είναι να συμβάλλουμε στη διαμόρφωση πολιτικών που διασφαλίζουν την πλήρη, ισότιμη και αξιοπρεπή συμμετοχή των ατόμων με

αναπηρία σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, ενισχύοντας παράλληλα μια κουλτούρα συμπερίληψης, αποδοχής και σεβασμού στη διαφορετικότητα.

Η ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα, όχι παραχώρηση. Η ουσιαστική συμπερίληψη δεν κρίνεται στις διακηρύξεις, αλλά στην πράξη: στην άρση των εμποδίων, στην προσβασιμότητα, στην αυτονομία, στην ισότητα των ευκαιριών και στη δυνατότητα κάθε ανθρώπου να συμμετέχει, να δημιουργεί και να προοδεύει. Γιατί μια κοινωνία πραγματικά σύγχρονη και δημοκρατική είναι εκείνη που δεν αφήνει κανέναν στο περιθώριο, αλλά διασφαλίζει για όλους δικαιώματα, αξιοπρέπεια και ίσες δυνατότητες συμμετοχής και προόδου.

Η Έκθεση που ακολουθεί αποτελεί, ταυτόχρονα, προϊόν συλλογικής κοινοβουλευτικής εργασίας. Συγκεκριμένα, τη σύνταξη των εισηγήσεων ανέλαβαν οι κ.κ.: Βασίλειος Βασιλειάδης, Ιωάννα Λυτρίβη, Γεώργιος Σταμάτης, Μαρία - Νεφέλη Χατζηιωαννίδου, Πέτρος Παππάς, Έλενα Ακρίτα, Γεώργιος Ρούντας και Γεωργία Κεφαλά. Τους ευχαριστώ θερμά, όπως και όλες και όλους τους συναδέλφους της Υποεπιτροπής, για τη συνεργασία, την ενεργό συμμετοχή και την ουσιαστική συμβολή τους στο έργο μας.

Αυτόν τον προσανατολισμό υπηρετήσαμε κατά τη Γ΄ Σύνοδο και με την ίδια συνέπεια οφείλουμε να συνεχίσουμε: για μια κοινωνία ανοιχτή σε όλους. Χωρίς αποκλεισμούς. Χωρίς στερεότυπα. Χωρίς αόρατα εμπόδια. Μια κοινωνία στην οποία η ισότητα, η προσβασιμότητα και η συμπερίληψη δεν αποτελούν απλώς αρχές, αλλά αποκτούν ουσιαστικό περιεχόμενο στην καθημερινότητα κάθε ανθρώπου.

Στις σελίδες που ακολουθούν παρατίθεται η αναλυτική Έκθεση Απολογισμού των πεπραγμένων της Υποεπιτροπής για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία κατά τη Γ΄ Σύνοδο της Κ΄ Κοινοβουλευτικής Περιόδου, ως αποτύπωση του έργου που πραγματοποιήθηκε, των θεμάτων που αναδείχθηκαν και του διαλόγου που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της θεσμικής της αποστολής.

Μαρία Β. Αντωνίου

Πρόεδρος της Υποεπιτροπής για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία

Βουλευτής Καστοριάς

II. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατά τη Γ΄ τακτική Σύνοδο της Κ΄ Περιόδου, η Υποεπιτροπή για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συνεστήθη, με την υπ' αριθμ. πρωτ. 568/466, από 14 Ιανουαρίου 2026, απόφαση του Προέδρου της Βουλής, σύμφωνα με το άρθρο 43Α του Κανονισμού της Βουλής (ΚτΒ), η οποία ακολούθως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. 3900/2841/04.04.2026 απόφαση του Προέδρου της Βουλής και η τελικώς διαμορφωθείσα σύνθεση[1] της εν λόγω Υποεπιτροπής ήταν η εξής:

Μαρία Αντωνίου, Βασίλειος (Λάκης) Βασιλειάδης, Κωνσταντίνος Κεφαλογιάννης, Σπυρίδων Κουλκουδίνας, Σπυρίδων Κυριάκης, Ιωάννα Λυτρίβη, Αικατερίνη (Κατερίνα) Παπακώστα-Παλιούρα, Γεώργιος Σταμάτης, Μαρία Συρεγγέλα, Μαρία - Νεφέλη Χατζηιωαννίδου, Πέτρος Παππάς, Παρασκευή (Βιβή) Δάγκα, Συμεών Κουπέλογλου, Γεώργιος Ρούντας και Γεωργία (Τζώρτζια) Κεφαλά.

Αντικείμενο της Υποεπιτροπής για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία (άρθρο 43Α, παρ. 2, περ. ε΄ του Κανονισμού της Βουλής) είναι *«η καταγραφή και η μελέτη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, η κατοχύρωση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στα αγαθά της κοινωνίας, της οικονομίας, του πολιτισμού και της ζωής και η υποβολή προτάσεων για τη συμπλήρωση και βελτίωση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου».*

Οι προτάσεις της Υποεπιτροπής, υποβάλλονται στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και διαβιβάζονται από τον Πρόεδρο της Βουλής στις αρμόδιες Διαρκείς Επιτροπές, στους αρμόδιους Υπουργούς και τους αρμόδιους φορείς.

---

[1] Από τη σύσταση της Υποεπιτροπής για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη Γ' Σύνοδο της Κ' Περιόδου, μετείχε εκπρόσωπος της Κ.Ο. «ΝΕΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ» μέχρι τις 4 Ιουνίου 2026, οπότε και ανακοινώθηκε στην Ολομέλεια της Βουλής η αποχώρηση επτά (7) βουλευτών από την εν λόγω Κοινοβουλευτική Ομάδα. Κατόπιν αυτού και σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 1 & 2 του άρθρου 15 του Κανονισμού της Βουλής, δεν υφίστατο πλέον η Κ.Ο. «ΝΕΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ» και έκτοτε δεν συμπεριλαμβανόταν εκπρόσωπός της στη σύνθεση της εν λόγω Επιτροπής.

Επιπλέον, κατά τη συγγραφή της παρούσας Έκθεσης, η θέση μέλους της εν λόγω Υποεπιτροπής εκ μέρους της Κ.Ο. «ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ» παρέμεινε κενή, μετά την παραίτηση της Βουλευτή κυρίας Αικατερίνης (Κατερίνα) Νοτοπούλου (8/7/2026). Έκτοτε, κατά τις συνεδριάσεις της Υποεπιτροπής συμμετείχε, σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. 2 ΚτΒ (περί αναπλήρωσης μελών), η Βουλευτής της Κ.Ο. «ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ», κυρία Έλενα Ακρίτα.

III. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΚΛΗΘΕΝΤΕΣ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ

Η Υποεπιτροπή για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία πραγματοποίησε οκτώ (8) συνεδριάσεις κατά τη Γ΄ Σύνοδο της Κ' Περιόδου.

Στη συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2025 ασχολήθηκε με τον προγραμματισμό του έργου της, ενώ στις υπόλοιπες συνεδριάσεις εκλήθησαν σε ακρόαση, προς ενημέρωση των Μελών της Υποεπιτροπής και υποβολή προτάσεων, Γενικοί Γραμματείς Υπουργείων, υπηρεσιακοί παράγοντες και εκπρόσωποι φορέων / οργανώσεων. Στις δύο (2) τελευταίες συνεδριάσεις, η Υποεπιτροπή συζήτησε για τη σύνταξη της παρούσας Έκθεσης, τον ορισμό Εισηγητών κατά θέματα και τελικώς την έγκρισή της.

Ειδικότερα:

1. **<u>Συνεδρίαση της 15ης Οκτωβρίου 2025</u>**

   Θέμα ημερήσιας διάταξης:

   «*Εκπαίδευση Ατόμων με Αναπηρία: Στρατηγικές παρεμβάσεις του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού*»

   Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Ιωάννης Παπαδομαρκάκης, Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής και ο κ. Ιωάννης Μπουσδούνης, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής, του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού.

2. **<u>Συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2026</u>**

   Θέμα ημερήσιας διάταξης:

   «*Προγραμματισμός των εργασιών της Υποεπιτροπής*»

3. **<u>Συνεδρίαση της 18ης Μαρτίου 2026</u>**

   Θέμα ημερήσιας διάταξης:

   «*Βαρύς αυτισμός στην Ελλάδα: ανάγκες και προτάσεις*»

   Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσαν η κυρία Αναστασία Θεοδωροπούλου, Πρόεδρος του Σωματείου «ΚΡΑΥΓΗ ΑμεΑ» και ο κ. Αθανάσιος Αναστασίνης, Αντιπρόεδρος του Σωματείου «ΚΡΑΥΓΗ ΑμεΑ».

4. <u>Συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«*Θέματα που αφορούν στα άτομα με τυφλοκώφωση*»

Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Κωνσταντίνος Μεγαρίτης, Γενικός Γραμματέας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και από τον Πανελλήνιο Σύλλογο Τυφλοκωφών, Γονέων, Κηδεμόνων Τυφλοκωφών Παιδιών και Φίλων Αυτών «ΤΟ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΟ» οι κυρίες: Λεμονιά Κουμάκη, Πρόεδρος - Δασκάλα στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Κωφών Πεύκης, Γεωργία Παππά, Αντιπρόεδρος – Εργοθεραπεύτρια, Διαμάντω Μάτσα, Ταμίας - μητέρα τυφλοκωφού - Τοπογράφος Μηχανικός.

5. <u>Συνεδρίαση της 27ης Μαΐου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«*Εκσυγχρονισμός και βελτίωση του πλαισίου λειτουργίας των εκπαιδευτικών και υποστηρικτικών δομών και θεσμών ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης*»

Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσαν, από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, ο κ. Ιωάννης Παπαδομαρκάκης, Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής και ο κ. Ιωάννης Μπουσδούνης, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

6. <u>Συνεδρίαση της 29ης Ιουλίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«*Προσβασιμότητα και Συμπερίληψη των Ατόμων με Αναπηρία στον σύγχρονο πολιτισμό*»

Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσε η κυρία Ελένη Δουνδουλάκη, Γενική Γραμματέας Σύγχρονου Πολιτισμού του Υπουργείου Πολιτισμού.

7. <u>Συνεδρίαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«*Συζήτηση σχετικά με τη σύνταξη της Έκθεσης της Υποεπιτροπής για τη Γ΄ Σύνοδο (άρθρο 43Α παρ.6 του Κανονισμού της Βουλής) και ορισμός εισηγητών κατά θέματα*»

8. <u>Συνεδρίαση της 14ης Οκτωβρίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«*Συζήτηση επί των εισηγήσεων που θα συμπεριληφθούν στην Έκθεση (άρθρο 43Α παρ. 6 του Κανονισμού της Βουλής) της Υποεπιτροπής και έγκριση της εν λόγω Έκθεσης*»

IV. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

1η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

«Εκπαίδευση και κοινωνική συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία»

Εισηγητές: Βασιλειάδης Βασίλειος (Λάκης), Λυτρίβη Ιωάννα, Σταμάτης Γεώργιος, Χατζηιωαννίδου Μαρία-Νεφέλη, Παππάς Πέτρος, Κεφαλά Γεωργία (Τζώρτζια), Μέλη της Επιτροπής

I. Συνεδρίαση της 15ης Οκτωβρίου 2025: «*Εκπαίδευση Ατόμων με Αναπηρία: Στρατηγικές παρεμβάσεις του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού*»

Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Ιωάννης Παπαδομαρκάκης, Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, και ο κ. Ιωάννης Μπουσδούνης, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Υπουργείου. Παρεμβάσεις επί της ουσίας πραγματοποίησαν οι Βουλευτές Πέτρος Παππάς, Θεανώ Φωτίου, Γεωργία (Τζώρτζια) Κεφαλά και Αικατερίνη (Κατερίνα) Νοτοπούλου.

Η Πρόεδρος της Υποεπιτροπής, κυρία Μαρία Αντωνίου, συνέδεσε τη συζήτηση με την Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024–2030 και με τη συνέχεια της ενημέρωσης της 23ης Ιουλίου 2025. Υπογράμμισε ότι η ποιότητα και η προσβασιμότητα της εκπαίδευσης συνδέονται με την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την ενδυνάμωση και την ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην επαγγελματική εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση.

Ο Γενικός Γραμματέας παρουσίασε παρεμβάσεις για τη διεύρυνση των Τμημάτων Ένταξης, την ενίσχυση των υποστηρικτικών υπηρεσιών, την πρώιμη παρέμβαση και την ομαλή μετάβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αναφέρθηκε επίσης σε ρυθμίσεις για μαθητές με σοβαρά προβλήματα υγείας, στη σχολική νοσηλευτική υποστήριξη και στον σχεδιασμό επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής εκπαίδευσης.

Ως παιδαγωγικές κατευθύνσεις προβλήθηκαν η διαφοροποίηση της διδασκαλίας, το εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης και η διεπιστημονική συνεργασία. Ο κ. Μπουσδούνης τόνισε την ανάγκη τα Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.) να ενισχύσουν την υποστήριξη

των σχολείων, παράλληλα με την αξιολόγηση των μαθητών. Στην παρουσίαση επισημάνθηκε ότι η εκπαίδευση όλων των μαθητών αποτελεί ευθύνη του συνόλου των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας.

1. Δομές και στελέχωση της ειδικής αγωγής

Η ενίσχυση των δομών αποτέλεσε κεντρικό στοιχείο της υπουργικής ενημέρωσης. Τα κυριότερα μεγέθη που παρουσιάστηκαν συνοψίζονται παρακάτω, με διάκριση μεταξύ ίδρυσης, στελέχωσης και υλοποίησης:

Παρέμβαση	Στοιχείο της ενημέρωσης	Στάδιο που καταγράφηκε
Τμήματα Ένταξης	3.448 νέα Τμήματα	Ανακοινώθηκε η ίδρυσή τους. Δεν προσδιορίστηκε πόσα είχαν αρχίσει να λειτουργούν.
ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.	700 νέες οργανικές θέσεις σε 71 Κέντρα	Παρουσιάστηκε η σύσταση θέσεων, χωρίς συνολικό απολογισμό κάλυψης των νέων θέσεων.
Επιτροπές Διεπιστημονικής Υποστήριξης (Ε.Δ.Υ.)	1.200 νέες οργανικές θέσεις	600 ψυχολόγων και 600 κοινωνικών λειτουργών για τη στελέχωση των Ε.Δ.Υ.
Ειδικά σχολεία	8 νέες σχολικές μονάδες	Αναφέρθηκαν ως ιδρύσεις, χωρίς επιβεβαίωση λειτουργίας κάθε μονάδας.
Ειδική επαγγελματική εκπαίδευση	2 τομείς και 6 ειδικότητες	Αναφέρθηκε η ίδρυσή τους στα ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ.
Εξοπλισμός ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.	9 αξιολογικά εργαλεία και 2.000 φορητοί υπολογιστές	Οι διαδικασίες προμήθειας παρουσιάστηκαν ως ευρισκόμενες σε εξέλιξη.

Ο κ. Μπουσδούνης ανέφερε ότι οι διορισμοί του 2024 και του 2025 είχαν ενισχύσει τις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής. Αναγνώρισε ότι η κάλυψη των αναγκών δεν είχε φθάσει στο σύνολό της, ενώ περιέγραψε υψηλά ποσοστά κάλυψης οργανικών θέσεων σε ορισμένες ειδικότητες. Η αναφορά αυτή αφορά οργανικές θέσεις και δεν συνιστά αποτύπωση όλων των λειτουργικών αναγκών ανά σχολείο.

Ο κ. Παππάς έθεσε το ζήτημα της αναμονής για αξιολογικές εκθέσεις και της υποστελέχωσης των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. Η κυρία Φωτίου ζήτησε τον συγκεκριμένο αριθμό των νέων Τμημάτων Ένταξης που λειτουργούσαν ήδη. Το πρακτικό δεν καταγράφει αριθμητική απάντηση στο τελευταίο ερώτημα.

Αναδεικνύεται, συνεπώς, η ανάγκη η ποσοτική ενίσχυση να παρακολουθείται μαζί με τις πραγματικές τοποθετήσεις προσωπικού, την έναρξη λειτουργίας των δομών και τον χρόνο πρόσβασης των μαθητών στις υπηρεσίες. Αυτά τα στοιχεία επιτρέπουν ουσιαστικότερη αποτίμηση της εκπαιδευτικής υποστήριξης.

2. Παράλληλη Στήριξη και Τμήματα Ένταξης

Η σχέση μεταξύ Παράλληλης Στήριξης και Τμημάτων Ένταξης αποτέλεσε το βασικό πεδίο διαφωνίας. Η υπουργική πλευρά παρουσίασε τους δύο θεσμούς ως μέσα ενταξιακής εκπαίδευσης, με στόχο τη μαθησιακή αυτονομία και τη συμμετοχή στο γενικό σχολείο. Στο πλαίσιο της παρουσίασης του άρθρου 117 του ν. 5224/2025, δόθηκε έμφαση στην υποστήριξη εντός της τάξης και στη συνεργασία εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής.

Ο κ. Μπουσδούνης υποστήριξε ότι η εξατομίκευση αφορά το περιεχόμενο και τον τρόπο διδασκαλίας και δεν συνεπάγεται σε κάθε περίπτωση αποκλειστική παρουσία ενός εκπαιδευτικού για έναν μαθητή. Αναγνώρισε, ωστόσο, ότι υπάρχουν μαθητές που χρειάζονται υποστήριξη «ένας προς έναν», για όσο διάστημα το απαιτούν οι ανάγκες τους. Ανέφερε περίπου 28.000 αιτήματα Παράλληλης Στήριξης κατά τον χρόνο της συνεδρίασης· ο αριθμός αφορά αιτήματα και όχι τεκμηριωμένο πλήθος παιδιών που χρειάζονται την ίδια μορφή υποστήριξης.

Ο κ. Παππάς μετέφερε καταγγελίες για μικρότερο χρόνο παρεχόμενης στήριξης από εκείνον που προβλέπουν οι αξιολογικές εκθέσεις, λόγω κατανομής του προσωπικού σε περισσότερους μαθητές. Ζήτησε μόνιμες προσλήψεις, προγραμματισμό πριν από την έναρξη του σχολικού έτους και εφαρμογή των

αποφάσεων του αρμόδιου φορέα. Έθεσε επίσης το ζήτημα της σταθερής χρηματοδότησης του θεσμού.

Η κυρία Νοτοπούλου διατύπωσε την άποψη ότι οι αλλαγές κινδυνεύουν να αποδυναμώσουν τους διακριτούς ρόλους των δύο θεσμών και να μεταφέρουν την ευθύνη κατανομής της ανεπαρκούς υποστήριξης στους συλλόγους διδασκόντων. Η κυρία Φωτίου εξέφρασε ανησυχία για τις δυνατότητες φοίτησης στο γενικό σχολείο, ενώ η κυρία Κεφαλά υπογράμμισε την ανάγκη να διατηρούνται μικρές ομάδες και εξειδικευμένες παρεμβάσεις όπου αυτές είναι αναγκαίες. Στις παρεμβάσεις των κυριών Κεφαλά και Νοτοπούλου τέθηκε επίσης το αίτημα για 15 μαθητές ανά τμήμα.

Απαντώντας, ο κ. Μπουσδούνης διευκρίνισε ότι η κατά προτεραιότητα υποστήριξη στην τάξη δεν αποκλείει την παρέμβαση εκτός αυτής, όταν την επιβάλλει η εκπαιδευτική ανάγκη. Ανακοίνωσε ότι προετοιμαζόταν νέα υπουργική απόφαση για τη λειτουργία των Τμημάτων Ένταξης και το καθηκοντολόγιο, με προσδοκώμενη αποστολή στα σχολεία το αργότερο τον Νοέμβριο του 2025. Πρόκειται για εξαγγελία που καταγράφεται στο πρακτικό.

Από τη συζήτηση προκύπτει η ανάγκη σαφούς κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. και σχολείου, τεκμηριωμένου εξατομικευμένου προγράμματος και τακτικής επανεξέτασης. Η ενίσχυση της αυτονομίας χρειάζεται να συμβαδίζει με την επάρκεια της βοήθειας που απαιτεί κάθε μαθητής. Η καταλληλότητα της παρέμβασης και ο αναγκαίος χρόνος υποστήριξης πρέπει να εξετάζονται από κοινού.

3. Φυσική και ψηφιακή προσβασιμότητα

Οι κτιριακές συνθήκες αναδείχθηκαν ως ουσιώδης προϋπόθεση της σχολικής φοίτησης. Ο κ. Παππάς ανέφερε προβλήματα στέγασης, εξοπλισμού και προσβασιμότητας σε σχολεία της Θεσσαλονίκης, μεταξύ άλλων στις περιοχές Πυλαίας–Χορτιάτη, Ευόσμου και Κορδελιού. Η κυρία Νοτοπούλου μετέφερε αντίστοιχες επισημάνσεις για υπερπληρότητα, προσωρινές λύσεις στέγασης και δυσχέρειες πρόσβασης σε ειδικές σχολικές μονάδες. Οι περιγραφές αυτές καταγράφονται ως παρεμβάσεις των μελών.

Η κυρία Κεφαλά έθεσε το ζήτημα της διαθεσιμότητας κατάλληλων δομών στο κέντρο της Αθήνας και της υπερφόρτωσης εργαστηρίων ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ο κ. Μπουσδούνης αναγνώρισε προβλήματα υπερπληρότητας και

ανέφερε ότι ορισμένες ήδη ιδρυμένες σχολικές μονάδες δεν λειτουργούσαν λόγω κτιριακών εκκρεμοτήτων. Παρέπεμψε στις αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης και στις συνεννοήσεις του Υπουργείου με δήμους.

Στην υπουργική ενημέρωση αναφέρθηκαν εργασίες σε 27 Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης μέσω του προγράμματος «Μαριέττα Γιαννάκου». Παρουσιάστηκε επίσης η λειτουργία επιτροπής φυσικής προσβασιμότητας. Ο κ. Μπουσδούνης δήλωσε ότι είχε ολοκληρωθεί οδηγός για το προσβάσιμο σχολικό περιβάλλον και ότι αναμενόταν η αποστολή του στα σχολεία. Το πρακτικό δεν παρέχει συνολικό απολογισμό ολοκλήρωσης των παρεμβάσεων ανά μονάδα.

Στο πεδίο της ψηφιακής πρόσβασης, παρουσιάστηκαν η δυνατότητα παρακολούθησης του Ψηφιακού Φροντιστηρίου από μαθητές με αναπηρία, ο σχεδιασμός προσβάσιμου εκπαιδευτικού υλικού και η προετοιμασία ρυθμίσεων για σχολικούς ιστοτόπους και ψηφιακό περιεχόμενο. Η σχεδιαζόμενη πλατφόρμα των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. για αιτήματα και στοιχεία υποστήριξης βρισκόταν, σύμφωνα με τη διευκρίνιση του κ. Μπουσδούνη, σε στάδιο πριν από την προκήρυξη του διαγωνισμού.

Ιδιαίτερη θέση στην παρουσίαση είχε η υποστήριξη μαθητών με οπτική ή ακουστική αναπηρία από προσωπικό με τις αντίστοιχες εξειδικεύσεις στη γραφή Braille και στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα. Η λειτουργική αξιοποίηση του εξοπλισμού και του υλικού συνδέθηκε με την εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού.

Η συνθετική αποτίμηση αναδεικνύει την ανάγκη ενιαίου ελέγχου της πρόσβασης: από τη μεταφορά και την είσοδο στο κτίριο έως τη χρήση των χώρων και την πρόσβαση στη διδασκαλία. Για την ψηφιακή υποστήριξη απαιτούνται κατάλληλες μορφές υλικού, διαθέσιμος εξοπλισμός, επιμόρφωση και εφαρμογή των προβλέψεων προστασίας των προσωπικών δεδομένων του μαθητή.

4. Πρώιμη παρέμβαση και κοινωνική συμπερίληψη

Έγκαιρη υποστήριξη και συνεργασία με την οικογένεια

Η υπουργική παρουσίαση συνέδεσε την πρώιμη παρέμβαση με το νηπιαγωγείο, τη σχολική ετοιμότητα και την ομαλή εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδρομής. Ο κ. Μπουσδούνης ανέφερε ότι είχε προετοιμαστεί η συνεργασία των εκπαιδευτικών δομών με το πρόγραμμα Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, ιδίως για τις ηλικίες τεσσάρων έως έξι ετών που συμμετέχουν στην προσχολική εκπαίδευση.

Η κυρία Φωτίου έθεσε ερωτήματα για τη χρηματοδότηση, την απορρόφηση πόρων και τον συντονισμό των συναρμόδιων φορέων. Η απάντηση επικεντρώθηκε στην ετοιμότητα συνεργασίας των δομών του Υπουργείου Παιδείας, χωρίς πλήρη αποσαφήνιση των οικονομικών μεγεθών. Προκύπτει η ανάγκη σαφούς διαδρομής ενημέρωσης, παραπομπής και συνέχειας της υποστήριξης για το παιδί και την οικογένεια.

Η οικογένεια παρουσιάστηκε ως βασικός συνεργάτης του σχολείου. Η κυρία Κεφαλά υπογράμμισε, παράλληλα, την ψυχολογική και οικονομική επιβάρυνση των γονέων. Η συνεργασία χρειάζεται επομένως να οργανώνεται με τακτική ενημέρωση, συμβουλευτική και σαφή ευθύνη των υπηρεσιών για την παροχή της αναγκαίας υποστήριξης.

Σχολική συμμετοχή και συνέχεια της εκπαιδευτικής διαδρομής

Η κυρία Φωτίου πρότεινε τη λειτουργία ειδικών σχολείων μέσα σε κατάλληλα συγκροτήματα γενικών σχολείων, ώστε να διευκολύνεται η επαφή μαθητών με και χωρίς αναπηρία. Στη συζήτηση διευκρινίστηκε ότι η πρόταση προϋποθέτει επαρκείς χώρους και δεν εξαντλείται στην παραχώρηση λίγων αιθουσών. Η κατεύθυνση αυτή συνδέει τον σχεδιασμό των υποδομών με τις καθημερινές ευκαιρίες επικοινωνίας και συμμετοχής.

Η μετάβαση από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων αποτέλεσαν στόχους της υπουργικής παρουσίασης. Η δυνατότητα υποστήριξης στο ολοήμερο συζητήθηκε ως παράγοντας συνέχειας, χωρίς να προκύπτει από το πρακτικό πλήρης εικόνα εφαρμογής της. Η κυρία Κεφαλά ζήτησε πρόσθετες διευκρινίσεις για τη μετάβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, για την οποία δεν παρουσιάστηκε ολοκληρωμένο σχέδιο στη συνεδρίαση.

Για την επαγγελματική εκπαίδευση, η ίδρυση νέων τομέων και ειδικοτήτων στα Ενιαία Ειδικά Επαγγελματικά Γυμνάσια–Λύκεια (ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ.) συνυπήρξε με επισημάνσεις για ελλείψεις και υπερπληρότητα εργαστηρίων. Η κοινωνική συμπερίληψη απαιτεί, ως προτεινόμενη κατεύθυνση, συνέχεια της εκπαιδευτικής υποστήριξης, ανάπτυξη δεξιοτήτων καθημερινής ζωής και οργανωμένη προετοιμασία για την κατάρτιση και την ενήλικη ζωή.

Θεσμικός συντονισμός και αξιολόγηση

Η ανάγκη συμμετοχής των άμεσα ενδιαφερομένων διατυπώθηκε με σαφήνεια. Η κυρία Φωτίου ζήτησε κοινή ακρόαση με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.), ενώ η κυρία Κεφαλά πρότεινε να συμμετάσχουν και εκπρόσωποι γονέων και εκπαιδευτικών. Η Πρόεδρος αναφέρθηκε στη δυνατότητα επανόδου της Συνομοσπονδίας σε συνεδρίαση της Υποεπιτροπής.

Για τις κτιριακές υποδομές, η Πρόεδρος πρότεινε επιστολές προς τους αρμόδιους δημάρχους. Η κυρία Νοτοπούλου ζήτησε συνεδρίαση με τους συναρμόδιους υπουργούς, πρόταση στην οποία συναίνεσε ο κ. Παππάς και την οποία η Πρόεδρος δήλωσε ότι θα επιδιώξει. Πρόκειται για συγκεκριμένη κατεύθυνση συνέχισης του κοινοβουλευτικού διαλόγου.

Η κυρία Κεφαλά επισήμανε την απουσία επαρκώς δημοσιοποιημένων δεδομένων για την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, τη σχολική παραμονή και την πρόοδο. Η υπουργική απάντηση παρέπεμψε στη σχεδιαζόμενη ψηφιακή πλατφόρμα των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. Η διατύπωση κοινών δεικτών και η περιοδική ενημέρωση της Υποεπιτροπής μπορούν να καταστήσουν ελέγξιμη την εφαρμογή του σχεδιασμού.

Ζητήματα για επόμενη ενημέρωση

Ζήτημα	**Τι αποτυπώνεται στο πρακτικό / τι χρειάζεται συμπλήρωση**
Λειτουργία νέων δομών	Δεν προσδιορίζεται το πλήθος των νέων Τμημάτων Ένταξης που λειτουργούν ούτε η πλήρης στελέχωσή τους.
Παράλληλη Στήριξη	Παραμένει διαφωνία για την κατανομή των ωρών και τον ρόλο της αξιολογικής έκθεσης. Χρειάζονται σαφείς διαδικασίες και δεδομένα κάλυψης.
Σταθερή χρηματοδότηση	Τέθηκε ερώτημα για τη συνέχεια μετά τη χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς πόρους, χωρίς παρουσίαση ολοκληρωμένου σχεδίου εθνικής χρηματοδότησης.
Κτίρια και εξοπλισμός	Καταγράφονται έργα, ιδρύσεις και εκκρεμότητες. Απαιτούνται χρονοδιαγράμματα ανά μονάδα και ενημέρωση για την ολοκλήρωση.
Εκπαιδευτική συνέχεια	Χρειάζονται πληρέστερα στοιχεία για την πρώιμη παρέμβαση, την υποστήριξη στο ολοήμερο και τη μετάβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η παρακολούθηση προτείνεται να βασίζεται σε συγκεντρωτικά στοιχεία για τις ανάγκες, την ανταπόκριση των υπηρεσιών και την εκπαιδευτική συμμετοχή. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η προσβάσιμη ενημέρωση των οικογενειών χρειάζεται να ενσωματώνονται στον σχεδιασμό.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Η συνεδρίαση ανέδειξε θεσμικές και οργανωτικές παρεμβάσεις, έργα υπό προετοιμασία και επίμονες δυσχέρειες στην καθημερινή λειτουργία των υπηρεσιών και των σχολείων. Η αξιολόγηση της πολιτικής χρειάζεται να συνδέει τις θεσμικές αλλαγές και τους διαθέσιμους πόρους με την πραγματική πρόσβαση κάθε μαθητή στη μάθηση. Με βάση την προηγούμενη επεξεργασία, διατυπώνονται οι ακόλουθες προτάσεις:

1. Έγκαιρη και σταθερή στελέχωση: Να καταρτίζεται πριν από την έναρξη του σχολικού έτους σχέδιο κάλυψης των αναγκών σε εκπαιδευτικούς, ειδικό εκπαιδευτικό και βοηθητικό προσωπικό. Να καταγράφονται χωριστά οι οργανικές θέσεις, οι πραγματικές τοποθετήσεις και τα λειτουργικά κενά ανά περιοχή και δομή, με μέριμνα για τη συνέχεια της υποστήριξης κατά τις μεταβάσεις των μαθητών.

2. Εξατομικευμένη υποστήριξη με σαφείς αρμοδιότητες: Να αποσαφηνιστούν η συνεργασία του ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. με το σχολείο, ο ρόλος της αξιολογικής έκθεσης και η διαδικασία επανεξέτασης των αναγκών. Το πρόγραμμα κάθε μαθητή να προσδιορίζει στόχους, μορφή και αναγκαίο χρόνο υποστήριξης. Η επιλογή παρέμβασης εντός ή εκτός τάξης και η υποστήριξη «ένας προς έναν», όπου απαιτείται, να στηρίζονται σε παιδαγωγική τεκμηρίωση.

3. Ουσιαστική λειτουργία των υποστηρικτικών δομών: Η ίδρυση Τμημάτων Ένταξης και η ενίσχυση ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. και Ε.Δ.Υ. να συνοδεύονται από επαρκές προσωπικό, κατάλληλους χώρους, εξοπλισμό και επιμόρφωση. Να παρακολουθούνται ο χρόνος αναμονής για αξιολόγηση και η συνέχεια της υποστήριξης στο σχολείο, ώστε η παρέμβαση να αρχίζει εγκαίρως και να προσαρμόζεται στην πορεία του μαθητή.

4. Συνεκτικό πρόγραμμα σχολικής προσβασιμότητας: Να καταρτιστεί κοινός προγραμματισμός των αρμόδιων υπουργείων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των υπηρεσιών υποδομών, με προτεραιότητα στις μη προσβάσιμες ή υπερπλήρεις μονάδες. Να περιλαμβάνει κτίρια, μεταφορά, εκπαιδευτικό εξοπλισμό και ψηφιακό υλικό, με ορισμό υπευθύνων, διαθέσιμων πόρων και προθεσμιών ανά παρέμβαση.

5. Πρώιμη παρέμβαση και στήριξη της οικογένειας: Να οργανωθεί ενιαία διαδρομή ενημέρωσης και συνεργασίας μεταξύ προσχολικής εκπαίδευσης, ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., Ε.Δ.Υ. και φορέων πρώιμης παρέμβασης. Η οικογένεια να συμμετέχει στη διαμόρφωση και επανεξέταση του προγράμματος και να έχει σταθερό σημείο επικοινωνίας με τις υπηρεσίες, μαζί με πρόσβαση σε συμβουλευτική υποστήριξη.

6. Συνέχεια από το σχολείο στην κοινωνική ζωή: Να προβλέπονται σχέδια μετάβασης μεταξύ βαθμίδων και προς την κατάρτιση και την ενήλικη ζωή. Να υποστηρίζονται κοινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες μαθητών με και χωρίς αναπηρία και η ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτονομίας. Η προτεινόμενη συνύπαρξη σχολικών μονάδων σε κοινά συγκροτήματα να εξετάζεται με εξασφαλισμένους χώρους και κατάλληλη υποστήριξη.

7. Επαρκής χρηματοδότηση και συντονισμένη εφαρμογή: Να αποτυπωθεί πολυετές σχέδιο χρηματοδότησης των αναγκαίων υπηρεσιών και της συνέχειάς τους. Να προωθηθεί η συζήτηση των κτιριακών εκκρεμοτήτων με τους συναρμόδιους φορείς, με συγκεκριμένα παραδοτέα και χρόνο επανελέγχου της προόδου.

8. Συμμετοχή και δημόσια αξιολόγηση: Να εξασφαλιστεί τακτική ακρόαση της ΕΣΑμεΑ, γονέων και εκπαιδευτικών. Να παρουσιάζονται ετήσια συγκεντρωτικά στοιχεία για λειτουργούσες δομές, κάλυψη αναγκών, χρόνους αναμονής, προσβασιμότητα, σχολική παραμονή και εκπαιδευτική πρόοδο, με προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Η εκπαίδευση μπορεί να στηρίξει την κοινωνική συμπερίληψη όταν εξασφαλίζει συνέχεια, προσβασιμότητα και κατάλληλη βοήθεια σε όλη τη διαδρομή του μαθητή. Κριτήριο της προόδου αποτελεί η δυνατότητά του να μαθαίνει, να συμμετέχει στη σχολική κοινότητα, να αναπτύσσει σχέσεις και δεξιότητες και να προχωρεί στην επόμενη φάση της ζωής του με την υποστήριξη που χρειάζεται. Η συνεδρίαση προσφέρει συγκεκριμένα πεδία παρέμβασης και επόμενου ελέγχου προς αυτήν την κατεύθυνση.

II. <u>Συνεδρίαση της 27ης Μαΐου 2026</u>: *«Εκσυγχρονισμός και βελτίωση του πλαισίου λειτουργίας των εκπαιδευτικών και υποστηρικτικών δομών και θεσμών ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης»*

Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσαν, από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, ο κ. Ιωάννης Παπαδομαρκάκης, Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, και ο κ. Ιωάννης Μπουσδούνης, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

Κατά την έναρξη της συζήτησης, η Πρόεδρος της Υποεπιτροπής, κυρία Μαρία Αντωνίου, τόνισε ότι η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία είναι ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κοινωνικής δικαιοσύνης και πολιτισμού, αντικατοπτρίζοντας παράλληλα τον βαθμό ενσυναίσθησης, ωριμότητας και συνοχής μιας κοινωνίας.

Ο κ. Ιωάννης Παπαδομαρκάκης, Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, παρουσίασε το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και τις δυνατότητες φοίτησης των μαθητών με αναπηρία και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα γενικά σχολεία, ανάλογα με τις εξατομικευμένες ανάγκες του μαθητή.

Η πρώτη δυνατότητα είναι η φοίτηση σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου, με την υποστήριξη του εκπαιδευτικού της τάξης, ο οποίος συνεργάζεται στενά με τους συμβούλους εκπαίδευσης, το ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. και βεβαίως την οικογένεια του μαθητή.

Η δεύτερη δυνατότητα αφορά τη φοίτηση του μαθητή στην τάξη του γενικού σχολείου, με την παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης. Η παράλληλη στήριξη – συνεκπαίδευση παρέχεται στους μαθητές που μπορούν, με κατάλληλη υποστήριξη, σχεδιασμό και την υλοποίηση του Εξατομικευμένου Προγράμματος Εκπαίδευσης, να παρακολουθήσουν το αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα της τάξης φοίτησής τους, στοχεύοντας στην αυτονομία και την κοινωνικοποίησή τους.

Η τρίτη δυνατότητα συνίσταται στη φοίτηση των μαθητών με αναπηρία σε ειδικά οργανωμένα και κατάλληλα στελεχωμένα Τμήματα Ένταξης, τα οποία λειτουργούν στις σχολικές μονάδες Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ο εκπαιδευτικός του Τμήματος Ένταξης παρέχει στους μαθητές την υποστήριξη

που χρειάζονται και συνεργάζεται και με τους εκπαιδευτικούς των τάξεων για κοινές δράσεις.

Στη συνέχεια, ο Γενικός Γραμματέας ανέπτυξε τη φιλοσοφία και τις βασικές αλλαγές του νέου θεσμικού πλαισίου, του ν. 5224/ 2025. Υπογράμμισε ότι τα νέα προγράμματα σπουδών έχουν διαμορφωθεί με βάση τις αρχές της μαθητοκεντρικής προσέγγισης, της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής και της ισότιμης συμμετοχής των μαθητών με αναπηρία στη σχολική κοινότητα. Βασική κατεύθυνση αποτελεί η ενίσχυση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης και η παροχή της κατάλληλης υποστήριξης, ανάλογα με τις ανάγκες κάθε μαθητή. Στην κατεύθυνση αυτή, επισήμανε ότι πλέον προβλέπεται η λειτουργία Τμημάτων Ένταξης και στα ΕΠΑΛ για τα εργαστηριακά μαθήματα, η δυνατότητα υποστήριξης από εκπαιδευτικό Ειδικής Αγωγής κατά τη διάρκεια του ολοήμερου προγράμματος στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και η υποστήριξη μαθητών με προβλήματα ακοής ή όρασης καθ’ όλη τη διάρκεια της παραμονής τους στο σχολείο.

Παράλληλα, πρόσθεσε, ότι προβλέπεται η τήρηση ατομικού φακέλου για τους μαθητές που φοιτούν με παράλληλη στήριξη ή σε Τμήματα Ένταξης και η εφαρμογή εξατομικευμένου προγράμματος εκπαίδευσης, με συνεχή συνεργασία των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών και της οικογένειας.

Επιπρόσθετα, ο Γενικός Γραμματέας αναφέρθηκε στην επέκταση των Τμημάτων Ένταξης, με την ίδρυση 3.448 νέων τμημάτων το 2025, καθώς και στην ενίσχυση των υποστηρικτικών δομών. Περαιτέρω, ενημέρωσε την Επιτροπή για τη σύσταση 700 νέων οργανικών θέσεων στα 71 ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., τους μόνιμους διορισμούς εκπαιδευτικών, την προμήθεια νέου τεχνολογικού εξοπλισμού και την ανάπτυξη ψηφιακής πλατφόρμας για την ηλεκτρονική υποβολή αιτημάτων και τη δημιουργία ηλεκτρονικού φακέλου του μαθητή, με στόχο τη μείωση του χρόνου αναμονής στις αξιολογήσεις.

Ο κ. Ιωάννης Μπουσδούνης, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, εστίασε στον ανασχεδιασμό του πλαισίου λειτουργίας της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης. Για τον σκοπό αυτόν, έχουν συσταθεί υπό την εποπτεία του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής τρεις ομάδες εργασίας. Η πρώτη ομάδα έχει ως αντικείμενο τα Σχολεία Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα καθηκοντολόγια εκπαιδευτικών και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού. Η δεύτερη θα ασχοληθεί με τα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. και τις ΕΔΥ, για τη

θέσπιση των Κανονισμών Λειτουργίας και των καθηκοντολογίων. Η τρίτη ομάδα έχει ως αντικείμενο τους ενταξιακούς θεσμούς, τα Τμήματα Ένταξης και την παράλληλη στήριξη, καθώς επίσης και την Πρώιμη έγκαιρη Εκπαιδευτική Παρέμβαση. Όπως υπογράμμισε, στόχος είναι η επικαιροποίηση κανονισμών και καθηκοντολογίων που ισχύουν επί σειρά ετών, ενώ για τη διαμόρφωση των νέων ρυθμίσεων το Υπουργείο έχει απευθύνει ανοικτή πρόσκληση προς εκπαιδευτικούς, γονείς, φορείς και κάθε ενδιαφερόμενο για την υποβολή προτάσεων.

Ακολούθως, ο κ. Μπουσδούνης παρουσίασε δράσεις για την ενίσχυση της υποστήριξης των μαθητών με αναπηρία σε ένα ευρύ φάσμα τομέων. Ενδεικτικά, αναφέρθηκε στην προμήθεια 706 ηλεκτρικών σχολικών λεωφορείων για τη μεταφορά μαθητών με αναπηρία, με ιδιαίτερη μέριμνα για νησιωτικές, ορεινές και δυσπρόσιτες περιοχές, τη συνέχιση της ανάπτυξης προσβάσιμου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού, την εκπόνηση νέων οδηγών για τα προγράμματα σπουδών των ειδικών σχολείων με έμφαση στην αυτονομία και στις δεξιότητες καθημερινής ζωής, την προμήθεια ειδικού εξοπλισμού, βοηθητικού υλικού και εξειδικευμένων λογισμικών, καθώς και τον σχεδιασμό αιθουσών αισθητηριακής εξερεύνησης.

Τέλος, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην επανενεργοποίηση και διεύρυνση των προγραμμάτων συνεκπαίδευσης μεταξύ ειδικών και γενικών σχολείων και στην ανάπτυξη προγραμμάτων ομαλής μετάβασης των μαθητών από τη μία εκπαιδευτική δομή ή βαθμίδα στην άλλη.

Μετά την ολοκλήρωση των τοποθετήσεων των εκπροσώπων των φορέων, ακολούθησε συζήτηση με τα μέλη της Επιτροπής. Ύστερα από τις τοποθετήσεις των βουλευτών, τοποθετήθηκαν καταληκτικά οι προσκεκλημένοι απαντώντας στα ζητήματα που τέθηκαν. Συγκεκριμένα, ο κ. Ιωάννης Παπαδομαρκάκης αναφέρθηκε στην ενίσχυση που έχει συντελεστεί τα τελευταία χρόνια σε προσωπικό και υποστηρικτικές δομές, επισημαίνοντας, παράλληλα, ότι εξακολουθούν να υφίστανται ανάγκες.

Ως προς το κτιριακό ζήτημα, σημείωσε ότι το Υπουργείο βρίσκεται σε συνεργασία με τους δήμους για την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ορισμένα Ειδικά Σχολεία.

Αναφορικά με την παράλληλη στήριξη, επισήμανε ότι είχαν εγκριθεί περίπου 33.000 αιτήματα και ότι ο αριθμός τους αυξάνεται κάθε χρόνο. Ως προς τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την εργασία, αναφέρθηκε στις Τάξεις Μαθητείας και στις δυνατότητες πρακτικής και επαγγελματικής ένταξης αποφοίτων των ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ., σημειώνοντας ότι η συγκεκριμένη κατεύθυνση χρειάζεται περαιτέρω ενίσχυση.

Ο κ. Μπουσδούνης, συμπληρώνοντας την ενημέρωση, τόνισε ότι η αντίληψη του Υπουργείου για το συμπεριληπτικό σχολείο βασίζεται στην παροχή διαφορετικών επιπέδων υποστήριξης με γνώμονα τις εξατομικευμένες ανάγκες κάθε μαθητή.

Ως προς την Παράλληλη Στήριξη, ανέφερε ότι είχαν προσληφθεί 15.800 αναπληρωτές, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις δεν κατέστη δυνατή η περαιτέρω κάλυψη θέσεων λόγω έλλειψης διαθέσιμων εκπαιδευτικών. Έκανε αναφορά, επίσης, στους 3.200 μόνιμους διορισμούς εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και στους 1.000 διορισμούς μελών ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού κατά το 2025, καθώς και στη δημιουργία νέων οργανικών θέσεων λογοθεραπευτών και εργοθεραπευτών. Για τα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. σημείωσε ότι οι οργανικές θέσεις αυξήθηκαν από 1.023 σε 1.723.

Περαιτέρω, ενημέρωσε ότι προωθείται η ενιαία ψηφιακή πλατφόρμα των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., η οποία θα καλύπτει από την αρχική αίτηση για αξιολόγηση έως την ολοκλήρωση της σχολικής φοίτησης και θα περιλαμβάνει ηλεκτρονικό φάκελο του μαθητή και το Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης, με διαβαθμισμένη πρόσβαση. Για την επικαιροποίηση των κανονισμών λειτουργίας και των καθηκοντολογίων των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., των Τμημάτων Ένταξης και της Παράλληλης Στήριξης γνωστοποίησε στην Επιτροπή ότι έχει τεθεί ως στόχος η ολοκλήρωσή τους πριν από την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς.

Συμπερασματικά, από τη συζήτηση αναδείχθηκαν κυρίως τα ακόλουθα ζητήματα και προτάσεις:

- Η ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη συμπεριληπτικών εκπαιδευτικών, αθλητικών, πολιτιστικών και άλλων δραστηριοτήτων και ουσιαστικής διασύνδεσης των σχολείων ειδικής και γενικής εκπαίδευσης.
- Η ανάγκη για σαφέστερο καθορισμό των καθηκόντων του εκπαιδευτικού της γενικής τάξης, του εκπαιδευτικού Παράλληλης Στήριξης και του

εκπαιδευτικού του Τμήματος Ένταξης, στη βάση της συνεργατικής διδασκαλίας.

- Η σημασία της συστηματικότερης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της γενικής εκπαίδευσης σε θέματα αναπηρίας και ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών.
- Η ενίσχυση της στελέχωσης των δομών ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης. Σε αυτό το πλαίσιο, επισημάνθηκε ότι η εκτενής αξιοποίηση αναπληρωτών εκπαιδευτικών συνεπάγεται κάθε χρόνο αλλαγή του εκπαιδευτικού παράλληλης στήριξης, με τον οποίο ο μαθητής με αναπηρία είχε οικοδομήσει μια σχέση εμπιστοσύνης και υποστήριξης.
- Περαιτέρω ενίσχυση των μόνιμων διορισμών εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, λογοθεραπευτών, εργοθεραπευτών και ειδικού βοηθητικού προσωπικού, ώστε να συγκροτούνται σταθερές διεπιστημονικές ομάδες υποστήριξης στις σχολικές μονάδες.
- Πρόταση για διαμόρφωση ενιαίων κτιριολογικών προδιαγραφών για τις δομές ειδικής εκπαίδευσης, με γνώμονα την καθολική προσβασιμότητα, την ασφάλεια και τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών.
- Η ανάγκη εξασφάλισης των κατάλληλων προσαρμογών και υποστηρικτικών μέσων για τους φοιτητές με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένου του προσβάσιμου εκπαιδευτικού υλικού και των προσαρμοσμένων τρόπων εξέτασης.
- Η ανάγκη για έγκαιρη διάγνωση και ενίσχυση της πρώιμης παρέμβασης.
- Η ανάγκη για επάρκεια στελέχωσης των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. και για περιορισμό του χρόνου αναμονής για την αξιολόγηση των μαθητών.
- Η περαιτέρω ψηφιοποίηση των διαδικασιών και η δημιουργία ενιαίου ηλεκτρονικού φακέλου που θα περιλαμβάνει τις αξιολογικές εκθέσεις, τα εξατομικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και τα αναγκαία στοιχεία υποστήριξης και θα συνοδεύει τον μαθητή κατά τη μετάβασή του από τη μία βαθμίδα στην επόμενη.
- Η ενίσχυση της επάρκειας των εκπαιδευτικών δομών για μαθητές με βαριές ή πολλαπλές αναπηρίες και αυξημένες ανάγκες υποστήριξης, καθώς και της ομαλής μετάβασης από το σχολείο στην ενήλικη ζωή.

- Η ανάγκη ουσιαστικότερης σύνδεσης της ειδικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης με την απασχόληση.
- Καλύτερος συντονισμός των αρμόδιων πολιτικών για τη συνέχεια της υποστήριξης μετά την αποφοίτηση.

III. <u>Συνεδρίαση της 29ης Ιουλίου 2026</u>: *«Προσβασιμότητα και Συμπερίληψη των Ατόμων με Αναπηρία στον σύγχρονο πολιτισμό»*

Κύρια εισηγήτρια και προσκεκλημένη της Υποεπιτροπής ήταν η κυρία Ελένη Δουνδουλάκη, Γενική Γραμματέας Σύγχρονου Πολιτισμού του Υπουργείου Πολιτισμού. Στη συνεδρίαση παρέστη επίσης η κυρία Ροδούλα Ζαχαροπούλου, Διευθύντρια του Γραφείου της Γενικής Γραμματέως Σύγχρονου Πολιτισμού.

Στη συζήτηση συμμετείχαν Βουλευτές και Μέλη της Υποεπιτροπής, οι οποίοι έθεσαν ζητήματα που αφορούν την προσβασιμότητα, την καλλιτεχνική εκπαίδευση, την απασχόληση, τα πνευματικά δικαιώματα, την πρόσβαση σε πολιτιστικούς χώρους και τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην πολιτιστική παραγωγή.

Η συνεδρίαση αφορούσε στην προσβασιμότητα και τη συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία στον σύγχρονο πολιτισμό, με έμφαση στην ισότιμη συμμετοχή τους στην πολιτιστική ζωή, τόσο ως θεατών και επισκεπτών όσο και ως δημιουργών, καλλιτεχνών και επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα.

Αναδείχτηκε η ανάγκη ώστε η προσβασιμότητα να αντιμετωπίζεται ως θεμελιώδες δικαίωμα και όχι ως συμπληρωματική ή αποσπασματική παροχή. Παράλληλα, εξετάστηκαν οι υφιστάμενες πολιτικές και δράσεις του Υπουργείου Πολιτισμού, τα προβλήματα εφαρμογής του θεσμικού πλαισίου, καθώς και οι ανάγκες περαιτέρω ενίσχυσης της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στον πολιτισμό.

<u>Περίληψη</u>

Η συνεδρίαση ανέδειξε τον πολιτισμό ως βασικό πεδίο άσκησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και ως χώρο στον οποίο θα πρέπει να διασφαλίζεται η ουσιαστική και ισότιμη συμμετοχή όλων.

Από την πλευρά του Υπουργείου Πολιτισμού παρουσιάστηκε το υφιστάμενο πλαίσιο πολιτικών και δράσεων για την προσβασιμότητα και τη συμπερίληψη. Τονίστηκε ότι η πολιτική του Υπουργείου δεν περιορίζεται στην άρση των φυσικών

εμποδίων, αλλά περιλαμβάνει την πρόσβαση στο πολιτιστικό περιεχόμενο, τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στη δημιουργική διαδικασία και τη συνεργασία με τους ίδιους τους εκπροσώπους τους.

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στη χρήση εργαλείων όπως η Ελληνική Νοηματική Γλώσσα, ο υποτιτλισμός, η ακουστική περιγραφή και οι απτικές περιηγήσεις, καθώς και στις δράσεις των εποπτευόμενων πολιτιστικών φορέων.

Παρουσιάστηκαν επίσης χρηματοδοτικά προγράμματα και δράσεις που έχουν ως στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στον σύγχρονο πολιτισμό. Στο πλαίσιο της ειδικής πρόσκλησης «Δημιουργική Ελλάδα» αναφέρθηκαν 253 εγκεκριμένες προτάσεις κατά την περίοδο 2020–2025, συνολικού ύψους άνω των 2 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ για το 2026 αναφέρθηκαν επιπλέον 53 προτάσεις.

Στη συζήτηση έγινε αναφορά σε δράσεις του Εθνικού Θεάτρου, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης, του MOMus, του Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου και άλλων εποπτευόμενων φορέων.

Ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στην ανάγκη η προσβασιμότητα να ενσωματώνεται ήδη από τον σχεδιασμό των πολιτιστικών δράσεων και όχι να αντιμετωπίζεται εκ των υστέρων ως τεχνική προσαρμογή. Παράλληλα, επισημάνθηκε η ανάγκη εκπαίδευσης του προσωπικού και συνεργασίας με την ΕΣΑμεΑ και εξειδικευμένους φορείς.

Η συζήτηση των βουλευτών διεύρυνε το πεδίο προς ζητήματα που αφορούν την καλλιτεχνική εκπαίδευση, την πρόσβαση σε ιδιωτικούς πολιτιστικούς χώρους, τα πνευματικά δικαιώματα των καλλιτεχνών με αναπηρία, την απασχόληση, τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία ως επαγγελματιών του πολιτισμού και τη σύνδεση πολιτισμού και εκπαίδευσης.

Η Γενική Γραμματέας Σύγχρονου Πολιτισμού, κυρία Ελένη Δουνδουλάκη**,** παρουσίασε την πολιτική του Υπουργείου Πολιτισμού με βασικό άξονα τη μετατροπή του πολιτισμού σε πραγματικά κοινό και προσβάσιμο αγαθό.

Τονίστηκε ότι η προσβασιμότητα αποτελεί ζήτημα δικαιοσύνης, κοινωνικής συνοχής, αξιοπρέπειας και δημοκρατίας και ότι τα άτομα με αναπηρία πρέπει να συμμετέχουν όχι μόνο ως θεατές και επισκέπτες, αλλά και ως δημιουργοί, καλλιτέχνες, επαγγελματίες και συνδιαμορφωτές της πολιτιστικής παραγωγής.

Παρουσιάστηκαν συγκεκριμένες δράσεις πολιτιστικών οργανισμών, όπως:

- παραγωγές με ακουστική περιγραφή,
- χρήση Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας,
- προσβάσιμος υποτιτλισμός,
- απτικές και πολυαισθητηριακές περιηγήσεις,
- προγράμματα ειδικά σχεδιασμένα για διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας,
- εκπαιδευτικές και καλλιτεχνικές δράσεις,
- επιμόρφωση προσωπικού πολιτιστικών οργανισμών.

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην προσπάθεια του Εθνικού Θεάτρου και άλλων πολιτιστικών φορέων να ενσωματώσουν την προσβασιμότητα στις παραγωγές τους. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρθηκε η παράσταση των «Τρωάδων» στην Επίδαυρο, η οποία είχε προγραμματιστεί ως παράσταση καθολικής προσβασιμότητας για άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες.

Παράλληλα, υπογραμμίστηκε η σημασία της συνεργασίας με την ΕΣΑμεΑ και εξειδικευμένους φορείς, ώστε οι πολιτικές προσβασιμότητας να σχεδιάζονται με ουσιαστική συμμετοχή των ίδιων των ατόμων με αναπηρία. Η Γενική Γραμματέας αναγνώρισε, ωστόσο, ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης και ότι η επίτευξη πλήρους συμπερίληψης δεν αφορά μόνο την αντιμετώπιση φυσικών εμποδίων, αλλά και την αλλαγή στερεοτύπων και παγιωμένων αντιλήψεων.

Τέλος, προτάθηκε να υπάρξει σε επόμενη συνεδρίαση αναλυτικότερη ενημέρωση της Υποεπιτροπής από τους διευθυντές των εποπτευόμενων πολιτιστικών φορέων, καθώς οι ανάγκες προσβασιμότητας διαφέρουν ανάλογα με το είδος του φορέα, όπως μουσείο, θέατρο, κινηματογράφος ή φεστιβάλ.

<u>Τοποθετήσεις – Σχόλια και προτάσεις Βουλευτών</u>

Μαρία Αντωνίου (Πρόεδρος της Επιτροπής)

Τόνισε ότι η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στον πολιτισμό αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα και ζήτημα ισότητας και αξιοπρέπειας. Επισήμανε την ανάγκη για έναν πολιτισμό χωρίς αποκλεισμούς, με άρση όχι μόνο των αρχιτεκτονικών αλλά και των επικοινωνιακών εμποδίων, αξιοποιώντας εργαλεία όπως η νοηματική γλώσσα, ο υποτιτλισμός και η ακουστική περιγραφή.

Παράλληλα, υπογράμμισε τη σημασία της συμμετοχής των ίδιων των ατόμων με αναπηρία στον σχεδιασμό των πολιτικών και ανέδειξε τον ρόλο της Υποεπιτροπής στον διάλογο και την προώθηση πολιτικών συμπερίληψης.

Γεώργιος Σταμάτης (ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ)

Έθεσε ζητήματα που αφορούν τα πνευματικά δικαιώματα των καλλιτεχνών με αναπηρία, ιδίως σε περιπτώσεις δικαστικής συμπαράστασης. Παράλληλα, αναφέρθηκε στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε ιδιωτικά θέατρα και κινηματογράφους, στην πρόσβασή τους στις σχολές θεάτρου και στην ανάγκη ενίσχυσης της παρουσίας και της ορατότητας των καλλιτεχνών με αναπηρία στον πολιτιστικό χώρο.

Τόνισε επίσης τη σημασία της διοργάνωσης δράσεων και φεστιβάλ που θα αναδεικνύουν την καλλιτεχνική δημιουργία και την κοινωνική συμπερίληψη.

Πέτρος Παππάς (ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΗΜΑ ΑΛΛΑΓΗΣ)

Εστίασε στην ανάγκη αποτελεσματικότερου ελέγχου και εφαρμογής της νομοθεσίας για την προσβασιμότητα, ιδίως στους ιδιωτικούς πολιτιστικούς χώρους.

Αναφέρθηκε επίσης στο δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να εργάζονται στον πολιτιστικό τομέα και υπογράμμισε ότι η ύπαρξη ενός χώρου που τυπικά είναι προσβάσιμος δεν αρκεί, εάν στην πράξη δεν διασφαλίζεται η δυνατότητα πρόσβασης και χρήσης του.

Έθεσε, επιπλέον, το ζήτημα της ποσόστωσης για άτομα με αναπηρία στα καλλιτεχνικά σχολεία, αίτημα που, όπως σημείωσε, έχει ήδη τεθεί και κοινοβουλευτικά.

Παρασκευή (Βιβή) Δάγκα (ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΕΛΛΑΔΑΣ)

Σύνδεσε την πρόσβαση στον πολιτισμό με ευρύτερα ζητήματα κοινωνικής ένταξης, εκπαίδευσης και απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία.

Έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην καλλιτεχνική εκπαίδευση στα Ειδικά Σχολεία και έθεσε το ζήτημα της παρουσίας μόνιμων εκπαιδευτικών εικαστικών στα σχολεία αυτά, θεωρώντας την καλλιτεχνική εκπαίδευση σημαντική για την ανάπτυξη των παιδιών με αναπηρία.

Παράλληλα, υποστήριξε την ανάγκη κρατικής χρηματοδότησης για εξειδικευμένες υποδομές και μόνιμο εξειδικευμένο προσωπικό, καθώς και την ευρύτερη ανάπτυξη της καλλιτεχνικής δημιουργίας των ατόμων με αναπηρία.

Γεωργία Κεφαλά (ΠΛΕΥΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ)

Η τοποθέτηση της κυρίας Γεωργίας Κεφαλά επικεντρώθηκε κυρίως στην ανάγκη μετάβασης από τη θεσμική κατοχύρωση στην αποτελεσματική εφαρμογή της προσβασιμότητας. Η κεντρική της διαπίστωση ήταν ότι, παρά την κύρωση της Σύμβασης του ΟΗΕ, την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών οδηγιών και την ανακοίνωση της Εθνικής Στρατηγικής, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντική απόσταση μεταξύ του θεσμικού πλαισίου και της καθημερινής πραγματικότητας. Εντόπισε ως βασικά προβλήματα τον κατακερματισμό του πλαισίου και την ελλιπή εφαρμογή του.

Η κυρία Κεφαλά προσέγγισε την προσβασιμότητα ως μια αλυσίδα διαδοχικών σταθμών, όπου η αποτυχία ακόμη και ενός κρίκου μπορεί να ακυρώσει συνολικά την εμπειρία του ατόμου με αναπηρία. Ενδεικτικά, αναφέρθηκε στην Ακρόπολη και στις επαναλαμβανόμενες βλάβες του ανελκυστήρα, επισημαίνοντας ότι η ύπαρξη μιας προσβάσιμης υποδομής δεν αρκεί, εάν αυτή δεν λειτουργεί στην πράξη. Με ειδική αναφορά στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, υπογράμμισε την ανάγκη περαιτέρω αξιοποίησης των δυνατοτήτων στον τομέα της προσβασιμότητας.

Έθεσε ζήτημα αποτελεσματικού ελέγχου της εφαρμογής των υποχρεώσεων προσβασιμότητας στα οπτικοακουστικά μέσα, παρά την ενσωμάτωση της σχετικής ευρωπαϊκής οδηγίας από το 2021, με αποτέλεσμα παραβάσεις να παραγράφονται ή να αντιμετωπίζονται με απλές συστάσεις.

Στη νέα συνεδρίαση της Υποεπιτροπής, πρότεινε να κληθούν οι διευθυντές των εποπτευόμενων πολιτιστικών φορέων, προκειμένου να παρουσιάσουν αναλυτικά τις δράσεις τους για την προσβασιμότητα και τη συμπερίληψη, και αυτό έγινε αποδεκτό από την Προεδρεύουσα της Υποεπιτροπής, κυρία Ιωάννα Λυτρίβη, η οποία ανέφερε ότι κάθε μουσείο, έκθεση ή φεστιβάλ έχει διαφορετικές δράσεις και πρακτικές προσβασιμότητας και ότι θα ήταν χρήσιμο να ακουστούν απευθείας οι ίδιοι οι φορείς.

Στο πλαίσιο της συνεδρίασης για την έγκριση της Έκθεσης της Υποεπιτροπής, η κυρία Κεφαλά εισηγήθηκε την αναφορά στην παρούσα Έκθεση του εργαλείου μάθησης της αφής για τα ΑμεΑ μέσω της τέχνης. Αναφέρθηκε σε προγράμματα ανάγνωσης γλυπτών και ανάγλυφων έργων, καθώς και στην αισθητηριακή απασχόληση με ποικίλες υφές (πηλός, ύφασμα, ξύλο, άμμος) για τη νοητική αναπηρία. Τόνισε ότι οι μέθοδοι αυτοί προσφέρουν αποδεδειγμένη ρύθμιση του νευρικού συστήματος και μείωση του άγχους, ενώ αποτελούν και συμβατική υποχρέωση στο πλαίσιο της Σύμβασης του ΟΗΕ.

<u>Λοιπές κοινοβουλευτικές παρεμβάσεις</u>

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης επισημάνθηκε ότι η συμπερίληψη στον πολιτισμό δεν πρέπει να περιορίζεται στη δυνατότητα παρακολούθησης μιας πολιτιστικής δραστηριότητας, αλλά να περιλαμβάνει την ενεργό συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία ως δημιουργών και καλλιτεχνών.

Αναδείχθηκε επίσης η ευρύτερη κοινωνική λειτουργία του πολιτισμού, ο οποίος μπορεί να συμβάλει στην αλλαγή αντιλήψεων, στην καταπολέμηση στερεοτύπων και στην ενίσχυση της ενσυναίσθησης και της κοινωνικής συνοχής.

Α. Κοινά σημεία των τοποθετήσεων

Η πρόσβαση στον πολιτισμό αποτελεί δικαίωμα και όχι προαιρετική παροχή. Η ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην πολιτιστική ζωή αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής και δημοκρατικής τους συμμετοχής.

Η νομοθετική κατοχύρωση δεν αρκεί χωρίς αποτελεσματική εφαρμογή. Κοινή ήταν η διαπίστωση ότι απαιτείται συνεχής έλεγχος της εφαρμογής των κανόνων προσβασιμότητας και αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων που εμφανίζονται στην πράξη.

Η προσβασιμότητα πρέπει να είναι καθολική και όχι αποσπασματική. Δεν αρκεί η πρόσβαση σε έναν χώρο εάν δεν εξασφαλίζεται ταυτόχρονα η δυνατότητα μετακίνησης, εισόδου, παρακολούθησης, κατανόησης και ουσιαστικής συμμετοχής στην πολιτιστική δραστηριότητα.

Τα άτομα με αναπηρία πρέπει να συμμετέχουν στην πολιτιστική παραγωγή. Η συζήτηση ανέδειξε την ανάγκη ενίσχυσης της παρουσίας τους ως καλλιτεχνών, δημιουργών και εργαζομένων στον πολιτιστικό τομέα και όχι μόνο ως κοινού.

Απαιτείται συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων φορέων**.** Η αποτελεσματική πολιτική προσβασιμότητας προϋποθέτει συνεργασία του Υπουργείου Πολιτισμού με το Υπουργείο Παιδείας, την ΕΣΑμεΑ, τους πολιτιστικούς οργανισμούς και άλλους συναρμόδιους φορείς.

Χρειάζονται εξειδικευμένο προσωπικό και κατάλληλη εκπαίδευση. Η λειτουργία προσβάσιμων πολιτιστικών υπηρεσιών απαιτεί προσωπικό με κατάλληλη γνώση και εκπαίδευση, καθώς και επαρκείς υποδομές.

Η προσβασιμότητα πρέπει να ενσωματώνεται από το στάδιο του σχεδιασμού. Η συμπερίληψη είναι αποτελεσματικότερη όταν προβλέπεται εξαρχής στον σχεδιασμό των πολιτιστικών δράσεων και των υποδομών.

Β. Κοινές προτάσεις που προκύπτουν από τη συζήτηση

Με βάση τις τοποθετήσεις, αναδείχθηκαν ως βασικές κατευθύνσεις:

- Η ενίσχυση του ελέγχου της εφαρμογής της νομοθεσίας για την προσβασιμότητα,
- Η βελτίωση της πρόσβασης σε θέατρα, μουσεία, κινηματογράφους, φεστιβάλ και λοιπούς πολιτιστικούς χώρους,
- Η ανάπτυξη προσβάσιμου πολιτιστικού περιεχομένου με νοηματική γλώσσα, υποτιτλισμό, ακουστική περιγραφή και απτικές εφαρμογές,
- Η ενίσχυση της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρία,
- Η διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στα καλλιτεχνικά σχολεία,
- Η ενίσχυση της επαγγελματικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στον πολιτιστικό τομέα,
- Η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων των καλλιτεχνών με αναπηρία,
- Η εκπαίδευση και κατάλληλη στελέχωση των πολιτιστικών οργανισμών,
- Η ενίσχυση της συνεργασίας με τους φορείς εκπροσώπησης των ατόμων με αναπηρία,
- Η συστηματικότερη ενημέρωση της Υποεπιτροπής για τις δράσεις των εποπτευόμενων πολιτιστικών φορέων.

Γ. Κοινό γενικό συμπέρασμα

Η συνεδρίαση κατέδειξε ότι έχει σημειωθεί πρόοδος σε θεσμικό και επιχειρησιακό επίπεδο ως προς την προσβασιμότητα και τη συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία στον σύγχρονο πολιτισμό, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες στην πρακτική και καθολική εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων.

Κεντρικό συμπέρασμα της συζήτησης είναι ότι η ουσιαστική συμπερίληψη απαιτεί μετάβαση από την τυπική κατοχύρωση δικαιωμάτων στην πραγματική δυνατότητα συμμετοχής. Η προσβασιμότητα οφείλει να αφορά ολόκληρη την πολιτιστική εμπειρία, από την πρόσβαση στον χώρο και την υποδομή έως την πρόσβαση στο περιεχόμενο, την εκπαίδευση, την καλλιτεχνική δημιουργία και την επαγγελματική δραστηριότητα.

Παράλληλα, η συζήτηση ανέδειξε ως αναγκαία τη συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών, τη συνεργασία των αρμόδιων φορέων και την ενεργό συμμετοχή των ίδιων των ατόμων με αναπηρία στον σχεδιασμό των πολιτικών που τους αφορούν.

Ως θετική συνέχεια της συνεδρίασης καταγράφηκε η προοπτική περαιτέρω ενημέρωσης της Υποεπιτροπής από τους διευθυντές των εποπτευόμενων πολιτιστικών φορέων, ώστε να παρουσιαστούν αναλυτικά οι διαφορετικές πρακτικές και δράσεις προσβασιμότητας που εφαρμόζονται σε μουσεία, θέατρα, φεστιβάλ και λοιπούς πολιτιστικούς οργανισμούς. Η προοπτική αυτή έγινε θετικά δεκτή από την προεδρεύουσα της συνεδρίασης.

Συνολικά, η συνεδρίαση ανέδειξε την ανάγκη ο πολιτισμός να καταστεί στην πράξη ένας χώρος καθολικά προσβάσιμος, στον οποίο τα άτομα με αναπηρία θα μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα ως κοινό, δημιουργοί, καλλιτέχνες και επαγγελματίες. Δηλαδή, την ανάγκη μετάβασης από την «προσβασιμότητα ως πρόβλεψη» στην προσβασιμότητα ως καθημερινά ασκούμενο δικαίωμα, με συνεχή θεσμική παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των σχετικών πολιτικών.

2η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

«Εξειδικευμένες ανάγκες και υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία»

Εισηγητές: **Λυτρίβη Ιωάννα, Σταμάτης Γεώργιος, Παππάς Πέτρος, Ακρίτα Έλενα [2], Ρούντας Γεώργιος, Μέλη της Επιτροπής**

I. Συνεδρίαση της 18ης Μαρτίου 2026: *«Βαρύς αυτισμός στην Ελλάδα ανάγκες και προτάσεις»*

Η Υποεπιτροπή για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συνεδρίασε στις 18 Μαρτίου 2026, κατά τη Γ΄ Σύνοδο της Κ΄ Περιόδου, υπό την προεδρία της κυρίας Μαρίας Αντωνίου. Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσαν η κυρία Αναστασία Θεοδωροπούλου και ο κ. Αθανάσιος Αναστασίνης, Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος, αντίστοιχα, του Σωματείου «ΚΡΑΥΓΗ ΑμεΑ».

Στη συζήτηση τοποθετήθηκαν οι Βουλευτές Αικατερίνη Νοτοπούλου, Γεώργιος Σταμάτης, Πέτρος Παππάς, Παρασκευή Δάγκα, Θεανώ Φωτίου, Γεώργιος Ρούντας, Έλλη Ρούσσου, Μαρία Συρεγγέλα και Αικατερίνη Σπυριδάκη. Η συνεδρίαση είχε χαρακτήρα ακρόασης του Σωματείου. Όπως διευκρίνισε η Πρόεδρος, δεν παρίστατο αρμόδιος κυβερνητικός εκπρόσωπος για την παροχή απαντήσεων στα αιτήματα.

Ανάγκες που ανέδειξε η ακρόαση

Η κυρία Θεοδωροπούλου περιέγραψε ανάγκες επικοινωνίας, αυτοεξυπηρέτησης, σταθερού περιβάλλοντος και συνεχούς υποστήριξης. Οι εκπρόσωποι μετέφεραν εμπειρίες δυσκολίας πρόσβασης σε σχολεία και δομές, καθώς και την επιβάρυνση της οικογένειας. Οι βασικοί άξονες της εισήγησής τους συνοψίζονται ως εξής:

[2] Μετά την παραίτηση της κυρίας Αικατερίνης (Κατερίνα) Νοτοπούλου (8/7/2026) από το βουλευτικό αξίωμα, την κενή θέση μέλους της Υποεπιτροπής εκ μέρους της Κ.Ο. «ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ», κάλυπτε ως αναπλήρωση (βλ. άρθρο 35 παρ. 2 ΚτΒ), η Βουλευτής της Κ.Ο. «ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ», κυρία Έλενα Ακρίτα.

Πεδίο	Κύρια ανάγκη που τέθηκε
Εκπαίδευση	Εξειδικευμένο προσωπικό, κατάλληλοι χώροι, υποστήριξη επικοινωνίας και ασφαλής συμμετοχή στη σχολική ζωή.
Υγεία και διαβίωση	Προσαρμοσμένες υπηρεσίες υγείας και επαρκείς δομές ημερήσιας και μακροχρόνιας υποστήριξης.
Οικογένεια και φροντιστές	Βοήθεια στο σπίτι, ψυχολογική στήριξη, ανακούφιση από τη συνεχή φροντίδα και οικονομική προστασία.
Προστασία και σχεδιασμός	Έλεγχοι ποιότητας, διερεύνηση καταγγελιών, καταγραφή αναγκών και συντονισμός των αρμόδιων φορέων.

Η ανάγκη αξιόπιστης καταγραφής αναδείχθηκε από το Σωματείο, τον κ. Παππά και την κυρία Δάγκα. Οι πληθυσμιακές εκτιμήσεις της εισήγησης δεν συνοδεύονταν από επίσημη εθνική απογραφή. Για τον σχεδιασμό απαιτείται αποτύπωση αναγκών, διαθέσιμων θέσεων και πρόσβασης στις υπηρεσίες ανά περιοχή.

Η κυρία Φωτίου πρότεινε Εθνικό Σχέδιο για τον Αυτισμό και ο κ. Ρούντας μία ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική. Ο κ. Σταμάτης ανέφερε την ύπαρξη ειδικής επιτροπής για τον αυτισμό υπό τον αρμόδιο Υπουργό Επικρατείας.

1. Εκπαίδευση, επικοινωνία και πρώιμη παρέμβαση

Ο κ. Αναστασίνης έθεσε ως προτεραιότητα την εξειδικευμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Πρότεινε κατάρτιση στην Εφαρμοσμένη Ανάλυση Συμπεριφοράς, στη Θετική Υποστήριξη Συμπεριφοράς και σε εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας, καθώς και πλαίσιο πιστοποίησης. Η κυρία Σπυριδάκη υπογράμμισε ότι η κατάρτιση χρειάζεται πρακτική άσκηση και εξειδίκευση, ώστε να ανταποκρίνεται στις πραγματικές συνθήκες των σχολείων.

Κοινό αίτημα του Σωματείου και κοινοβουλευτικών παρεμβάσεων ήταν η επεξεργασία πλαισίου διαχείρισης κρίσεων. Η κυρία Θεοδωροπούλου ανέφερε σχεδιαζόμενη συνεργασία με ειδικούς για τη διαμόρφωση πρωτοκόλλου, ενώ ο κ. Παππάς και η κυρία Σπυριδάκη ζήτησαν οργανωμένη αντιμετώπιση του

ζητήματος. Η εισήγηση συνέδεσε την υποστήριξη με τη μείωση των επιβαρυντικών ερεθισμάτων και τη διαθεσιμότητα κατάλληλων χώρων.

Οι κτιριακές ελλείψεις και η στελέχωση συνδέθηκαν άμεσα με τη δυνατότητα φοίτησης. Η κυρία Δάγκα ζήτησε μόνιμο προσωπικό όλων των αναγκαίων ειδικοτήτων και κατάλληλες υποδομές. Ο κ. Αναστασίνης μετέφερε προσωπικές εμπειρίες περιορισμένου ωραρίου και πρόωρης παραλαβής μαθητών, καθώς και προβλήματα σχολικής στέγασης. Οι αναφορές αυτές αναδεικνύουν την ανάγκη ελέγχου της πραγματικής πρόσβασης και της συνέχειας της εκπαίδευσης.

Για την οργάνωση των σχολικών δομών καταγράφηκε διαφωνία. Ο κ. Παππάς υποστήριξε την εξέταση ειδικών σχολείων για μαθητές με αυτισμό και πολύ υψηλές ανάγκες. Ο κ. Σταμάτης εξέφρασε αντίρρηση, προκρίνοντας την ενίσχυση της συμπερίληψης και των υφιστάμενων ειδικών σχολείων. Η διαφορετική αυτή προσέγγιση παρέμεινε ανοικτή στη συζήτηση.

Για την πρώιμη παρέμβαση, το Σωματείο έδωσε έμφαση στη σύνδεσή της με το σχολείο. Η κυρία Δάγκα ζήτησε δημόσια διεπιστημονική υποστήριξη πριν από τη σχολική ηλικία, ο κ. Ρούντας πρότεινε κατ’ οίκον υπηρεσίες και η κυρία Σπυριδάκη τόνισε τη σημασία της έγκαιρης επένδυσης. Προκύπτει η ανάγκη συντονισμού της παρέμβασης στο σπίτι, στην προσχολική δομή και στο σχολείο.

Η κυρία Θεοδωροπούλου περιέγραψε επίσης υπό διαμόρφωση πιλοτικό πρόγραμμα εναλλακτικής επικοινωνίας με τεχνητή νοημοσύνη και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Η δράση παρουσιάστηκε ως σχεδιασμός προς έρευνα και αξιολόγηση. Η επικοινωνιακή υποστήριξη αναδεικνύεται ως ουσιώδες στοιχείο της συμμετοχής του μαθητή και της έκφρασης των αναγκών του.

2. Υγεία, διαβίωση και προστασία δικαιωμάτων

Το Σωματείο ζήτησε εξειδικευμένες ιατρικές και νοσηλευτικές υπηρεσίες, κατάρτιση του προσωπικού των νοσοκομείων και δομές υψηλής υποστήριξης βάσει των πραγματικών αναγκών. Η κυρία Φωτίου πρότεινε ενίσχυση εξειδικευμένων μονάδων παιδοψυχιατρικής φροντίδας, ενώ η κυρία Ρούσσου έθεσε τη συνέχεια από τη διάγνωση έως την παροχή φροντίδας.

Η μετάβαση στην ενήλικη ζωή αποτέλεσε κεντρικό ζήτημα. Η κυρία Νοτοπούλου, ο κ. Παππάς, η κυρία Φωτίου και ο κ. Ρούντας αναφέρθηκαν στην ανεπάρκεια επιλογών μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδρομής. Τέθηκαν αιτήματα

για επαρκές δίκτυο ημερήσιας υποστήριξης και Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (Σ.Υ.Δ.), οργανωμένα σχέδια μετάβασης και πρόβλεψη φροντίδας όταν οι γονείς αδυνατούν να συνεχίσουν.

Ο κ. Σταμάτης αναφέρθηκε στην ανάπτυξη Σ.Υ.Δ., σε πρωτοβουλία βραχείας διαβίωσης και σε προγράμματα πρώιμης παρέμβασης και υποστηριζόμενης εργασίας. Οι αναφορές αυτές διατυπώθηκαν ως κοινοβουλευτική τοποθέτηση. Η καταλληλότητα των υπηρεσιών για ανθρώπους με πολύ υψηλές ανάγκες παραμένει ιδιαίτερο αντικείμενο εξέτασης.

Στη δευτερολογία της, η κυρία Θεοδωροπούλου κατήγγειλε δυσκολίες αποδοχής από δομές δημιουργικής απασχόλησης και διημέρευσης. Η Πρόεδρος ανέφερε ότι γνωρίζει περιπτώσεις συμμετοχής ατόμων με βαρύ αυτισμό σε τέτοιες δομές, ενώ η εκπρόσωπος επανέλαβε τη μαρτυρία αποκλεισμού που είχε καταθέσει. Η διαφωνία αυτή καθιστά αναγκαία τη διερεύνηση των όρων εισαγωγής, των αρνήσεων και της επάρκειας υποστήριξης ανά δομή.

Για την προστασία από κακοποίηση, το Σωματείο πρότεινε συστηματικούς ελέγχους σε δομές και νοσοκομεία, πλατφόρμα αναφορών και επιμόρφωση των δημόσιων υπηρεσιών και της αστυνομίας. Κατέθεσε επίσης πρόταση βιντεοεπιτήρησης των δομών. Η κυρία Νοτοπούλου ζήτησε ενίσχυση εποπτείας και στελέχωσης. Πρόκειται για πεδίο που χρειάζεται θεσμική επεξεργασία, με προστασία της ασφάλειας, της αξιοπρέπειας και της ιδιωτικότητας των εξυπηρετούμενων προσώπων.

Η συνθετική αποτίμηση προκρίνει υπηρεσίες με σαφή κριτήρια ποιότητας, εκπαιδευμένο προσωπικό και δυνατότητα ανταπόκρισης στις ανάγκες κάθε προσώπου. Η εξειδίκευση της φροντίδας χρειάζεται να υπηρετεί την επικοινωνία, την προσωπική ασφάλεια και τη συμμετοχή στην κοινότητα. Οι καταγγελίες αποκλεισμού και κακοποίησης απαιτούν συγκεκριμένη διερεύνηση από τους αρμόδιους φορείς.

3. Οικογένεια, φροντιστές και κοινωνική υποστήριξη

Η καθημερινότητα της οικογένειας αναδείχθηκε ως αυτοτελές πεδίο κοινωνικής πολιτικής. Η Πρόεδρος επισήμανε την επιβάρυνση γονέων και αδελφών και την αγωνία για τη μελλοντική φροντίδα. Η κυρία Θεοδωροπούλου ανέφερε ότι έχασε την εργασία της λόγω των δυσκολιών της καθημερινότητας, ενώ ο κ. Αναστασίνης περιέγραψε τη μακρόχρονη προσωπική του εμπειρία ως φροντιστή.

Το Σωματείο πρότεινε ειδικά εκπαιδευμένη βοήθεια στο σπίτι, χωρίς αποκλεισμούς λόγω ηλικίας, και οικονομική στήριξη του οικογενειακού φροντιστή όταν δεν είναι διαθέσιμος κατάλληλος βοηθός. Ζήτησε επίσης δωρεάν ψυχολογική υποστήριξη, ιδιαίτερα για τις επιβαρυμένες οικογένειες και τα αδέλφια, καθώς και χρηματοδότηση εξοπλισμού και προσαρμογών της κατοικίας. Ζήτησε ακόμη ελέγχους των κέντρων ειδικών θεραπειών, έγκαιρη έγκριση και απευθείας αποζημίωση των υπηρεσιών από τον ΕΟΠΥΥ, καθώς και διακριτή παροχή οικογενειακής συμβουλευτικής και ατομικής θεραπευτικής υποστήριξης του παιδιού.

Η κυρία Νοτοπούλου πρότεινε κοινωνικό εισόδημα και ασφάλιση των γονέων που δεν μπορούν να εργαστούν. Ο κ. Παππάς υποστήριξε συνταξιοδοτική προστασία και ψυχολογική στήριξη της οικογένειας, ο κ. Ρούντας επίδομα γονέα–φροντιστή, ενώ η κυρία Ρούσσου έθεσε ζητήματα εργασιακής και συνταξιοδοτικής προστασίας. Από το Σωματείο και τον κ. Παππά προτάθηκαν και εκπαιδευτικές διευκολύνσεις για τα αδέλφια. Οι παρεμβάσεις αυτές αποτελούν αιτήματα κοινωνικής πολιτικής.

Για τον Προσωπικό Βοηθό, ο κ. Σταμάτης υποστήριξε την επέκταση του πιλοτικού προγράμματος και αναφέρθηκε σε σχεδιαζόμενη χρηματοδότησή του μετά το 2026. Η κυρία Συρεγγέλα τόνισε την αξιολόγηση της πιλοτικής εφαρμογής, δίνοντας έμφαση στις κοινωνικές δομές και στη στόχευση των επιδομάτων. Η κυρία Φωτίου άσκησε κριτική στην εμβέλεια και στον ρυθμό επέκτασης, ενώ η κυρία Σπυριδάκη ζήτησε αξιολόγηση που να περιλαμβάνει και όσους δεν εξυπηρετούνται.

Η κυρία Συρεγγέλα αναφέρθηκε επίσης στις άδειες φροντιστών στον ιδιωτικό τομέα. Το Σωματείο ζήτησε υποστήριξη στις ψηφιακές και διοικητικές διαδικασίες και απλούστευση των διαδικασιών δικαστικής συμπαράστασης. Ο κ. Ρούντας πρότεινε περιορισμό των επαναλαμβανόμενων αξιολογήσεων αναπηρίας. Αναδεικνύεται η ανάγκη προσβάσιμης ενημέρωσης και σταθερού σημείου καθοδήγησης της οικογένειας.

Οι ανάγκες εισοδηματικής προστασίας, ανακούφισης από τη συνεχή φροντίδα και πρόσβασης σε κατάλληλες υπηρεσίες πρέπει να συνεξετάζονται. Η υποστήριξη των φροντιστών συνδέεται με τη σταθερότητα του περιβάλλοντος του ατόμου και με τη δυνατότητα όλων των μελών της οικογένειας να διατηρούν την υγεία, την εργασία και την κοινωνική τους ζωή.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Η ακρόαση των αρμόδιων φορέων, καθώς και οι εισηγήσεις που ακολούθησαν, ανέδειξαν ανάγκες που διατρέχουν την εκπαίδευση, την υγεία, την κοινωνική φροντίδα και τη στήριξη της οικογένειας. Διατυπώθηκαν συγκλίσεις για την εξειδίκευση των υπηρεσιών και την ανάγκη συνέχειας, καθώς και διαφορετικές προσεγγίσεις για την οργάνωση των δομών και τα μέσα κοινωνικής προστασίας. Με βάση τη θεματική επεξεργασία, προτείνονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

1. Εθνικός σχεδιασμός με καταγραφή των αναγκών. Να αποτυπωθούν ανά ηλικία και περιοχή οι ανάγκες υποστήριξης, οι διαθέσιμες υπηρεσίες, οι θέσεις, οι χρόνοι αναμονής και οι περιπτώσεις αποκλεισμού. Η καταγραφή να τροφοδοτεί κοινό σχεδιασμό των αρμόδιων φορέων, με σαφείς ευθύνες, χρηματοδότηση και χρονοδιάγραμμα, στη βάση συγκεντρωτικών δεδομένων και με προστασία των προσωπικών στοιχείων.

2. Συνεχής και κατάλληλη εκπαιδευτική υποστήριξη. Να εξασφαλιστούν το αναγκαίο προσωπικό, η ασφαλής μεταφορά, οι κατάλληλοι χώροι και η υποστήριξη της επικοινωνίας. Η επιλογή εκπαιδευτικού πλαισίου να εξετάζεται εξατομικευμένα, με συμμετοχή της οικογένειας και των αρμόδιων επιστημονικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Να διερευνώνται οι περιπτώσεις μειωμένης φοίτησης λόγω ελλείψεων ή αδυναμίας υποστήριξης.

3. Επιμόρφωση και επιστημονικά επεξεργασμένα πρωτόκολλα. Να οργανωθεί πρακτική και διαρκής κατάρτιση εκπαιδευτικών, επαγγελματιών υγείας, φροντιστών και προσωπικού υπηρεσιών. Τα προτεινόμενα πρωτόκολλα να αξιολογηθούν από τους αρμόδιους επιστημονικούς φορείς, με έμφαση στην πρόληψη και αποκλιμάκωση κρίσεων, στην επικοινωνία, στην ασφάλεια και στην προστασία της αξιοπρέπειας. Οι πιλοτικές δράσεις να συνοδεύονται από αξιολόγηση πριν από την επέκτασή τους.

4. Πρώιμη παρέμβαση και οργανωμένη μετάβαση. Να διασυνδεθούν η έγκαιρη αναγνώριση αναγκών, οι υπηρεσίες στο σπίτι, η προσχολική υποστήριξη και το σχολείο. Πριν από την ολοκλήρωση της φοίτησης να καταρτίζεται σχέδιο συνέχειας για την ημερήσια υποστήριξη, τη φροντίδα υγείας, τη διαβίωση και την κοινωνική συμμετοχή, ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες του προσώπου.

5. Επαρκές δίκτυο υπηρεσιών για την ενήλικη ζωή. Να εξεταστούν η γεωγραφική κάλυψη και η δυνατότητα των δομών να υποστηρίζουν άτομα με πολύ υψηλές ανάγκες. Να συνδυάζονται ημερήσιες υπηρεσίες, κατάλληλες επιλογές διαβίωσης και βραχεία φιλοξενία για την ανακούφιση των οικογενειών. Να υπάρχει σχεδιασμός και για την περίπτωση αδυναμίας ή απώλειας του οικογενειακού φροντιστή.

6. Οικονομική και ψυχοκοινωνική προστασία της οικογένειας. Να εξεταστούν τα αιτήματα για εισοδηματική, ασφαλιστική και συνταξιοδοτική προστασία φροντιστών, μαζί με την κατάλληλη βοήθεια στο σπίτι, την εργασιακή διευκόλυνση και τις υπηρεσίες ανακούφισης. Να προβλέπονται ψυχολογική υποστήριξη γονέων και αδελφών, διοικητική καθοδήγηση και προσαρμογές της κατοικίας.

7. Έλεγχος ποιότητας και αποτελεσματική προστασία. Να ενισχυθούν η εποπτεία των υπηρεσιών, η προσβάσιμη υποβολή αναφορών και η έγκαιρη διερεύνηση καταγγελιών. Κάθε προτεινόμενο μέτρο ελέγχου να αξιολογείται ως προς την αποτελεσματικότητα και την προστασία των δικαιωμάτων. Να παρακολουθούνται η επάρκεια προσωπικού, η ασφάλεια, οι όροι πρόσβασης και η συνέχεια της υποστήριξης.

8. Διευρυμένος διάλογος και συγκεκριμένες απαντήσεις. Να συνεχιστεί η ακρόαση με επιστημονικούς φορείς, συλλόγους και αρμόδια υπουργεία, όπως προανήγγειλε η Πρόεδρος. Να ζητηθούν στοιχεία και απαντήσεις για τις προτεινόμενες παρεμβάσεις, τους διαθέσιμους πόρους και τα χρονοδιαγράμματα. Η συμμετοχή των ίδιων των ατόμων με την αναγκαία επικοινωνιακή υποστήριξη, των οικογενειών και των φροντιστών μπορεί να ενισχύσει τον σχεδιασμό.

Η Πρόεδρος της Υποεπιτροπής δήλωσε ότι οι συνεδριάσεις θα συνεχιστούν, με διεύρυνση της ενημέρωσης και κλήση αρμόδιων κυβερνητικών φορέων. Το πρακτικό καταγράφει αυτή την κατεύθυνση συνέχειας, χωρίς έγκριση συγκεκριμένου σχεδίου εφαρμογής. Η ουσιαστική πρόοδος συνδέεται με υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες κάθε προσώπου και στηρίζουν σταθερά την οικογένεια σε όλη την πορεία της ζωής.

II. <u>Συνεδρίαση της 28ης Απριλίου 2026</u>: «*Θέματα που αφορούν στα άτομα με τυφλοκώφωση*»

Τα Μέλη της Υποεπιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Κωνσταντίνος Μεγαρίτης, Γενικός Γραμματέας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και από τον Πανελλήνιο Σύλλογο Τυφλοκωφών, Γονέων, Κηδεμόνων Τυφλοκωφών Παιδιών και Φίλων Αυτών «ΤΟ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΟ» οι κυρίες: Λεμονιά Κουμάκη, Πρόεδρος - Δασκάλα στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Κωφών Πεύκης, Γεωργία Παππά, Αντιπρόεδρος – Εργοθεραπεύτρια, Διαμάντω Μάτσα, Ταμίας - μητέρα τυφλοκωφού - Τοπογράφος Μηχανικός.

Κατά την έναρξη της συζήτησης, η Πρόεδρος της Υποεπιτροπής, κυρία Μαρία Αντωνίου, τόνισε τη σύνθετη πραγματικότητα που βιώνουν τα άτομα με τυφλοκώφωση, ιδίως ως προς την επικοινωνία, την αυτονομία, την εκπαίδευση, την πρόσβαση στις υπηρεσίες και την κοινωνική συμμετοχή, επισημαίνοντας την ανάγκη εξειδικευμένων υπηρεσιών και υποστηρικτικών δομών, καθώς και ουσιαστικής στήριξης των οικογενειών τους. Ο Γενικός Γραμματέας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, κ. Κωνσταντίνος Μεγαρίτης, αρχικά, επισήμανε ότι η τυφλοκώφωση στην Ελλάδα δεν τυποποιείται ως μια διακριτή αναπηρία, αλλά πιστοποιείται χωριστά η αναπηρία όρασης και η αναπηρία ακοής. Αναφέρθηκε στο υφιστάμενο πλαίσιο των αναπηρικών επιδομάτων του ΟΠΕΚΑ, διευκρινίζοντας ότι τα πρόσωπα που πληρούν τις προϋποθέσεις και για τις δύο αναπηρίες λαμβάνουν και τα αντίστοιχα επιδόματα. Στο πλαίσιο αυτό, υπογράμμισε και την άρση του ηλικιακού περιορισμού για το επίδομα κώφωσης που θεσμοθετήθηκε πέρυσι.

Παράλληλα, σημείωσε ότι δεν υπάρχει επί του παρόντος πλήρης εικόνα για τον αριθμό των ατόμων με τυφλοκώφωση στη χώρα, τόσο λόγω της απουσίας ενιαίου ορισμού όσο και λόγω της ύπαρξης παλαιών, μη ψηφιοποιημένων γνωματεύσεων που εκδόθηκαν προ των ΚΕΠΑ. Από τα διαθέσιμα στοιχεία του ΟΠΕΚΑ προκύπτει ότι 174 άτομα λαμβάνουν ταυτόχρονα τα επιδόματα οπτικής και ακουστικής αναπηρίας, αριθμός που είναι σαφώς μικρότερος από τον πραγματικό πληθυσμό των ατόμων με τυφλοκώφωση.

Ακολούθως, ο κ. Μεγαρίτης παρουσίασε ένα πλέγμα πολιτικών του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής που αφορούν ευρύτερα τα άτομα με αναπηρία, καλύπτοντας και ανάγκες των ατόμων με τυφλοκώφωση. Ειδικότερα, έκανε αναφορά στο

πρόγραμμα «Προσωπικός Βοηθός», στο οποίο είναι επιλέξιμα τα άτομα με αισθητηριακή αναπηρία και στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο γίνεται ρητή αναφορά στην τυφλοκώφωση, καθώς και στο πρόγραμμα «Προσβασιμότητα κατ' οίκον», μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται, για τις αισθητηριακές αναπηρίες, παρεμβάσεις και υποστηρικτικές τεχνολογίες έως του ποσού των 5.000 ευρώ για κάθε ωφελούμενο.

Περαιτέρω, ενημέρωσε για τις υπηρεσίες που παρέχουν το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών και το Εθνικό Ίδρυμα Κωφών, ιδίως στους τομείς της πρώιμης παρέμβασης και της εξ αποστάσεως διερμηνείας.

Στη συνέχεια, έκανε ιδιαίτερη αναφορά στην έλλειψη επαρκούς αριθμού εκπαιδευτών κινητικότητας και προσανατολισμού για τα άτομα με οπτική αναπηρία, ενημερώνοντας ότι στο υπό διαμόρφωση θεσμικό πλαίσιο προβλέπεται η ανάθεση στο ΚΕΑΤ της εκπαίδευσης και πιστοποίησης εκπαιδευτών κινητικότητας και η δημιουργία σχετικού μητρώου, καθώς και ειδικότερη κατάρτιση των εκπαιδευτών για την υποστήριξη ατόμων με τυφλοκώφωση.

Επιπρόσθετα, ανέπτυξε τον ρόλο των Κέντρων Διημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας και των Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης στην κοινωνική ένταξη, την αποϊδρυματοποίηση των ατόμων με αναπηρία και τη διαβίωση στην κοινότητα, αναφερόμενος παράλληλα στη δυνατότητα χρηματοδότησης πιστοποιημένων μη κερδοσκοπικών φορέων για την ίδρυση και λειτουργία αντίστοιχων δομών.

Τέλος, σημείωσε ότι στους χώρους του ΚΕΑΤ στην Αθήνα λειτουργεί το Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Τυφλοκωφών Καλλιθέας.

Η κυρία Λεμονιά Κουμάκη, Πρόεδρος του Πανελληνίου Συλλόγου Τυφλοκωφών, Γονέων, Κηδεμόνων Τυφλοκωφών Παιδιών και Φίλων Αυτών «ΤΟ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΟ», τόνισε στην ομιλία της ότι η τυφλοκώφωση είναι μια σύνθετη αισθητηριακή αναπηρία, η οποία δεν συνιστά απλώς το άθροισμα της οπτικής και της ακουστικής αναπηρίας, αλλά δημιουργεί ιδιαίτερες και εξατομικευμένες ανάγκες στους τομείς της επικοινωνίας, της πληροφόρησης, της κινητικότητας, της εκπαίδευσης, της εργασίας και της ανεξάρτητης διαβίωσης. Αναφέρθηκε στους διαφορετικούς και εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας των τυφλοκωφών ατόμων, όπως προφορικό λόγο, νοηματική και απτική νοηματική γλώσσα, Braille

κ.ά. Αντίστοιχα, υπογράμμισε ότι η κινητικότητα και ο προσανατολισμός βασίζονται σε λευκό - κόκκινο μπαστούνι, συνοδό με απτική καθοδήγηση και εξατομικευμένες μεθόδους. Συναφώς, εξήγησε τον καθοριστικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η τεχνολογία με τη χρήση υποστηρικτικών τεχνολογιών όπως, ακουστικά βοηθήματα, απτικές συσκευές Braille, αναγνώστες οθόνης, εφαρμογές απτικής πληροφορίας και τεχνολογίας ανεξάρτητης διαβίωσης, που έχουν όμως υψηλό κόστος.

Ακολούθως, παρουσιάζοντας τις θέσεις του Συλλόγου «Το Ηλιοτρόπιο», έθεσε ως βασικό αίτημα τη θεσμική και νομική αναγνώριση της τυφλοκώφωσης ως διακριτής αναπηρίας. Παράλληλα, πρότεινε την επίσημη καταγραφή του πληθυσμού των τυφλοκωφών ατόμων, την εξειδικευμένη κατάρτιση διερμηνέων, εκπαιδευτών κινητικότητας, συνοδών και άλλων επαγγελματιών, καθώς και τον σχεδιασμό στοχευμένων πολιτικών που θα ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των τυφλοκωφών πολιτών. Περαιτέρω, επισήμανε μια διαχρονική διαφοροποίηση στη μεταχείριση των ατόμων με τυφλοκώφωση ως προς τη συνταξιοδότηση, κατά την οποία δικαίωμα για πλήρη σύνταξη στη δεκαπενταετία έχουν μόνο όσοι έχουν ως κύρια αναπηρία την απώλεια όρασης, ενώ δεν έχουν όσοι έχουν ως κύρια αναπηρία την απώλεια ακοής.

Μεταξύ των προτάσεων του Συλλόγου περιλαμβάνονται ακόμη η καθολική πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, στην εκπαίδευση και την εργασία, σε υπηρεσίες διερμηνείας και εν γένει υποστήριξης της επικοινωνίας. Επιπρόσθετα, η κυρία Κουμάκη επισήμανε την κομβική σημασία της έγκαιρης διάγνωσης και πρώιμης παρέμβασης, της επιδότησης βοηθητικών τεχνολογιών και μέσων επικοινωνίας και κινητικότητας και της εξασφάλισης της αντίστοιχης χρηματοδότησης. Ανέφερε τέλος και την πρόταση του Συλλόγου για δημιουργία δομών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Γυμνασίου και Λυκείου για τυφλοκωφούς μαθητές, ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχεια της εκπαίδευσής τους μετά το Δημοτικό.

Η κυρία Γεωργία Παππά, Αντιπρόεδρος του Συλλόγου «Το Ηλιοτρόπιο», εστίασε στην ανάγκη ουσιαστικής εξειδίκευσης των υπηρεσιών που παρέχονται στα τυφλοκωφά άτομα στις δομές ημερήσιας φροντίδας και υποστηριζόμενης διαβίωσης. Σε αυτό το πλαίσιο, υπογράμμισε ότι η απλή ένταξη ενός τυφλοκωφού ατόμου σε μια υφιστάμενη δομή δεν αρκεί, εάν δεν υπάρχουν κατάλληλα εκπαιδευμένοι επαγγελματίες, εξειδικευμένες μέθοδοι επικοινωνίας και προσβασιμότητας και συνεργασία με την οικογένεια. Τόνισε, ακόμη, ότι η

παρέμβαση πρέπει να αρχίζει από τη βρεφική ηλικία και ότι η ανεπαρκής γνώση της τυφλοκώφωσης από την ιατρική και εκπαιδευτική κοινότητα δυσχεραίνει την έγκαιρη και κατάλληλη υποστήριξη του παιδιού.

Η κυρία Διαμάντω Μάτσα, Ταμίας του Συλλόγου «Το Ηλιοτρόπιο», ανέδειξε την ανάγκη ενός λειτουργικού ορισμού για τη σύνθετη αναπηρία της τυφλοκώφωσης, που να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τα ποσοστά απώλειας όρασης και ακοής, αλλά κυρίως τις πραγματικές ανάγκες υποστήριξης κάθε ατόμου. Από την προσωπική της εμπειρία ως μητέρα, έδωσε έμφαση στην ανάγκη ύπαρξης από τη στιγμή της διάγνωσης ενός ενιαίου και συνεκτικού πλαισίου ενημέρωσης, καθοδήγησης και υποστήριξης της οικογένειας και στην καθοριστική σημασία της πρώιμης παρέμβασης.

Μετά την ολοκλήρωση των τοποθετήσεων των προσκεκλημένων, ακολούθησε συζήτηση με τα μέλη της Υποεπιτροπής. Από τις παρεμβάσεις προέκυψε ευρεία αναγνώριση της σύνθετης φύσης της τυφλοκώφωσης και της ανάγκης για ακόμη πιο εξειδικευμένες και συνεκτικές δημόσιες πολιτικές. Ύστερα από τις τοποθετήσεις των Βουλευτών, τοποθετήθηκαν καταληκτικά οι προσκεκλημένοι.

Ο κ. Κωνσταντίνος Μεγαρίτης αναγνώρισε την ανάγκη ανάπτυξης πολιτικών που θα εστιάζουν ειδικά στην τυφλοκώφωση, επισημαίνοντας ότι η διαμόρφωση σαφούς ορισμού αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση τόσο για την καταγραφή του πληθυσμού όσο και για τον σχεδιασμό στοχευμένων πολιτικών. Απαντώντας στα ζητήματα που τέθηκαν, ενημέρωσε την Υποεπιτροπή ότι προωθείται η έκδοση ενιαίου Κανονισμού Αναπηρικών Επιδομάτων, με στόχο την κωδικοποίηση του υφιστάμενου κατακερματισμένου πλαισίου. Περαιτέρω, αναφέρθηκε στη διασφάλιση της βιωσιμότητας πολιτικών που ενισχύουν την ανεξάρτητη διαβίωση ατόμων με αναπηρία, μέσω της ένταξης στον τακτικό προϋπολογισμό προγραμμάτων που χρηματοδοτούνταν από ευρωπαϊκούς πόρους, μεταξύ των οποίων ο Προσωπικός Βοηθός και η χρηματοδότηση των ΚΔΗΦ και των ΣΥΔ. Ως προς τις δομές, επισήμανε την αύξηση των ΣΥΔ και των ΚΔΗΦ και δήλωσε την ετοιμότητα του Υπουργείου να συζητήσει με τον Σύλλογο «Το Ηλιοτρόπιο» τη δυνατότητα ανάπτυξης αντίστοιχης εξειδικευμένης δομής από τον ίδιο τον φορέα.

Επιπλέον, ιδιαίτερη έμφαση έδωσε στην ολοκλήρωση της Εθνικής Πύλης Αναπηρίας, η οποία προβλέπεται να περιλαμβάνει Μητρώο Αναπηρίας, με στόχο τη σταδιακή συγκέντρωση και ενοποίηση των στοιχείων των ατόμων με αναπηρία, Μητρώο Παροχών Αναπηρίας, ώστε ο πολίτης να μπορεί να

ενημερώνεται συγκεντρωτικά και εξατομικευμένα για τις παροχές που δικαιούται, καθώς και Μητρώο Δομών Αναπηρίας, με αποτύπωση των διαθέσιμων υπηρεσιών και δομών. Τέλος, αναφέρθηκε στο πρόγραμμα πρώιμης παρέμβασης που είναι βασισμένο στο οικογενειοκεντρικό μοντέλο, καθώς και στην κομβική σημασία της συνεργασίας των ίδιων των φορέων που αναπτύσσουν αντίστοιχες υπηρεσίες, ώστε οι οικογένειες να ενημερώνονται εγκαίρως και να κατευθύνονται στις κατάλληλες υπηρεσίες.

Συμπερασματικά, από τη συζήτηση αναδείχθηκαν κυρίως τα ακόλουθα ζητήματα και προτάσεις:

- Η ανάγκη θεσμικής αναγνώρισης της τυφλοκώφωσης ως διακριτής αναπηρίας, καθώς και συστηματικής καταγραφής των ατόμων με τυφλοκώφωση, ώστε οι πολιτικές να σχεδιάζονται στη βάση αξιόπιστων δεδομένων.
- Διατύπωση πρότασης για κατάρτιση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Τυφλοκώφωση, με συγκεκριμένους στόχους, δείκτες και χρονοδιαγράμματα.
- Η ενίσχυση της πρώιμης διάγνωσης και παρέμβασης και η δημιουργία σταθερού μηχανισμού ενημέρωσης, συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής στήριξης και εκπαίδευσης των γονέων ήδη από τα πρώτα στάδια της ζωής του παιδιού.
- Η εξασφάλιση της καθολικής προσβασιμότητας σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες, στις ψηφιακές υπηρεσίες, στις υποδομές, στην εκπαίδευση και στις υπηρεσίες υγείας και ανάπτυξη δράσεων επιμόρφωσης δημοσίων υπαλλήλων και δημόσιων λειτουργών στα ζητήματα της τυφλοκώφωσης.
- Η θεσμοθέτηση και ανάπτυξη υπηρεσιών διερμηνείας και υποστήριξης της επικοινωνίας, με εξειδικευμένους επαγγελματίες στην απτική νοηματική γλώσσα και ανάπτυξη προγραμμάτων εκπαίδευσης συνοδών τυφλοκωφών ατόμων.
- Η ανάγκη για εκπαιδευτές κινητικότητας που να έχουν εκπαιδευτεί στην τυφλοκώφωση.
- Ενίσχυση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής σε ζητήματα τυφλοκώφωσης.

- Η διασφάλιση της συνέχειας της εκπαίδευσης των τυφλοκωφών μαθητών σε όλες τις βαθμίδες, η ανάπτυξη κατάλληλων εκπαιδευτικών δομών και εκτός Αττικής, η διάθεση προσβάσιμου εκπαιδευτικού υλικού στους μαθητές και η υποστήριξη τους από εκπαιδευτικούς με γνώση των ιδιαίτερων αναγκών και ζητημάτων της τυφλοκώφωσης.
- Η περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των Κέντρων Διημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας και λειτουργία Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης, με στόχο την υποστήριξη της αυτονομίας, την αποϊδρυματοποίηση και τη διασφάλιση ενός ασφαλούς πλαισίου διαβίωσης στην κοινότητα για τους ενήλικες με τυφλοκώφωση.

V. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Υποεπιτροπή για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συνήλθε σε συνεδρίαση, τη 14η Οκτωβρίου 2026, κατά την οποία εγκρίθηκε, κατά πλειοψηφία, η παρούσα Έκθεση, για τη Γ΄ Σύνοδο της Κ΄ Περιόδου, με τις εισηγήσεις που την συναπαρτίζουν, η οποία υποβάλλεται προς την Ολομέλεια της Βουλής.

Αθήνα, 14 Οκτωβρίου 2026

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΛΑΚΗΣ)	ΣΥΡΕΓΓΕΛΑ ΜΑΡΙΑ
ΚΕΦΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ-ΝΕΦΕΛΗ
ΚΟΥΛΚΟΥΔΙΝΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ	ΠΑΠΠΑΣ ΠΕΤΡΟΣ
ΛΥΤΡΙΒΗ ΙΩΑΝΝΑ	ΔΑΓΚΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ (ΒΙΒΗ)
ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ-ΠΑΛΙΟΥΡΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ (ΚΑΤΕΡΙΝΑ)	ΚΟΥΠΕΛΟΓΛΟΥ ΣΥΜΕΩΝ ΡΟΥΝΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΚΕΦΑΛΑ ΓΕΩΡΓΙΑ (ΤΖΩΡΤΖΙΑ)